

Latvijas Universitātes
Sociālo zinātņu fakultātes

Politikas zinātnes bakalaura studiju programmas
5. kursa studentes
Renātes Zīvertes
PolZ030049

BAKALAURA DARBS

**Interēšu grupu līdzdalība Eiropas Savienības struktūrfondu plānošanā un
apguvē Latvijā no 2004-2006.**

Vadītāja: pasn. I.Ulnicāne-Ozoliņa.

Rīga, 2007.

GALVOJUMS

Ar šo es apliecinu, ka šis bakalaura darbs ir pildīts patstāvīgi, par izmantotajiem datiem un materiāliem ir dotas atsauces. Šis darbs tādā vai citādā formā nav nekad iesniegts nevienai citai pārbaudes komisijai.

15.05.2007

Paraksts
/R.Zīverte/

Saturs

Ievads.....	4
Saīsinājumu saraksts.....	8
1. Iedzīvotāju līdzdalības nozīme vēsturiskā skatījumā.....	9
2. Interesu grupu darbība.....	13
2.1.Darbības un līdzdalības pamatprincipi.....	13
2.2. Interesu grupu veidi.....	17
2.3.Dalībnieku motivācija.....	20
3. Iedzīvotāju līdzdalība Latvijā.....	23
4. Interesu grupu līdzdalība Eiropas Savienības struktūrfondu plānošanā un apgūvē Latvijā 2005-2006.....	27
4.1.ES struktūrfondu plānošana Latvijā 2004-2006.....	28
4.2.Interesu grupu līdzdalība ES struktūrfondu uzraudzībā	29
4.3. Interesu grupu līdzdalība ES Struktūrfondu apgūvē.....	33
4.3.1. ES struktūrfondu apgūves procesa kritika.....	33
4.3.2. Struktūrfondu finansējuma saņemšanas iespējas.....	40
5. NVO līdzdalības nozīme Latvijā Eiropas Savienības struktūrfondu plānošanā un apgūvē no 2004-2006.....	44
Nobeigums.....	52
Izmantoto avotu un literatūras saraksts.....	55
Pielikumi.....	60
Anotācijas	

Ievads

Kopš Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā (ES), tas ir viens no galvenajiem sarunu un diskusiju tematiem Latvijas sabiedrībā. Sarunu temati ir par sociāliem un ekonomiskiem jautājumiem, par to ietekmi Latvijas iedzīvotāju dzīvē.

Liela nozīme Latvijas attīstības veicināšanā bija un vēl joprojām ir Eiropas Savienības struktūrfondu piešķirtā finansējuma apguve dažādu nozaru attīstībai. Ņemot vērā sabiedrības cerības valsts attīstībai un savas dzīves kvalitātes paaugstināšanai, visaktīvāk diskutē par ES piešķirto naudas līdzekļu apguves procesu. Ir pretrunas dažādās sabiedrības grupās. Vienai sabiedrības daļai ES struktūrfondi ir devuši iespējas, kuras nebūtu bijušas bez šī finansējuma saņemšanas. Viņi ar struktūrfondu finansējuma palīdzību spējuši īstenot gan sociāla rakstura projektus kādai noteiktai sabiedrības daļai, gan ar uzņēmējdarbību saistītus projektus savu uzņēmumu attīstībai. Bet ir sabiedrības daļa, kura uzskata, ka līdzekļi ir izsaimniekoti un tie nav nodrošinājuši Latvijai plānoto un sabiedrības cerēto attīstību.

Jāņem vērā tas, ka Latvijai ilgstoši nav bijis tik ievērojama apjoma finansējums valsts labklājības attīstībai. Diskusijas par naudas līdzekļiem vienmēr rada pastiprinātu interesi sabiedrībā. Lai arī naudas līdzekļu apguves procesā ir dažādas intereses, jāanalizē atšķirīgu interešu grupu līdzdalība ES struktūrfondu pirmā perioda plānošanas un apguves procesā, jo bieži tiek aizmirstas katra indivīda un dažādu sabiedrības grupu iespējas ietekmēt valstī notiekošos procesus. Šajā darbā kā interešu grupas tiek uzskatītas nevalstiskās organizācijas (NVO), jeb biedrības, kas pārstāv daudzveidīgu sociālo grupu ekonomiskas, kā arī sociālas intereses. Darbā apskatīts laika periods no 2004- 2006 gadam, kas noteikts kā ES SF apguves pirmais periods Latvijā un attiecīgi analizēts plānošanas process šim laika periodam.

Darba novitāte: Lai arī iepriekš ir veikti dažādi pētījumi par ES SF plānošanas un apguves procesu, to norisi, netiek pievērsta uzmanība interešu grupu nozīmei šī procesa attīstībā. Tas ir interesants pētījumu objekts, jo ES SF plānošanas un apguves periods 2004-2006 kā jauns izaicinājums valsts iestādēm veidojot sadarbību ar nevalstisko sektoru valsts attīstības jautājumos.

Vispirms jāuzsver dažādās interešu grupu interpretācijas, vieni interešu grupas asociē ar kādu nelielu ļaunu grupu, kas darbojas savu interešu vadīti, tādā veidā iegūstot negatīvu attieksmi.

Savukārt citi interešu grupu darbību saista ar lobēšanu. Neizprotot lobēšanas būtību, citiem savukārt ir vēlēšanās šāda veida interešu grupu darbību saistīt ar korupciju. Tomēr jāpievērš uzmanība tam, ka šajā darbā interešu grupu darbība tiek pētīta no cita skatu punkta, lietojot to kā sinonīmu nevalstiskajām organizācijām (NVO)- biedrībām, kas lielākoties darbojas visas sabiedrības interesēs, iestājoties par sociāla rakstura un vides jautājumu risināšanu.

ES SF plānošana un apguve ir saistoša tēma, ņemot vērā sabiedrības iespēju piedalīties valsts attīstībā un savas dzīves kvalitātes celšanā. Lai arī interešu grupas Latvijā pastāv un rodas arvien jaunas, ES SF plānošanas un apguves procesā bija vērojama salīdzinoši zema nevalstisko organizāciju aktivitāte, ja aktivitāte tika novērota, tad tikai neliels skaits NVO to īstenoja.

Tāpēc, ņemot vērā izvirzīto problēmu, darbam tiek noteikts **mērķis** - noskaidrot Latvijas interešu grupu- nevalstisko organizāciju (NVO)- līdzdalības iespējas Eiropas Savienības struktūrfondu (SF) plānošanā un apgūvē, pētīt, kā izpaužas nevalstiskā sektora centieni nodrošināt līdzdalību un sabiedrības interešu ievērošanu, kas šo līdzdalību kavē.

Darbā izvirzīta hipotēze: interešu grupu līdzdalību ES struktūrfondu plānošanā un apgūvē kavē administratīvās procedūras.

Darbā izvirzītie **uzdevumi** noteiktā mērķa sasniegšanai:

1. Teorētisko materiālu apraksta un analīzes veikšana.
2. Empīrisku datu analīze (veiktie pētījumi, publikācijas un intervijas ar Latvijas NVO pārstāvjiem un ministrijas pārstāvi).
3. Interešu grupu līdzdalības iespēju izpēte un analīze par SF plānošanu un apguvi.
4. Secinājumi par līdzdalības norisi .

Darbā izvirzīto uzdevumu sasniegšanai izmantotās **pētījuma metodes**: aprakstošā metode, empīrisku datu analīze un dziļās intervijas ar nevalstisko organizāciju pārstāvjiem.

Intervējamie NVO pārstāvji tika izvēlēti, ņemot vērā pārstāvētās NVO darba grupas (DG) dalībai ES struktūrfondu vadības komitejās. Lai izvairītos no subjektivitātes izmantoti oficiālie sniegtie ministriju ziņojumi, kā arī intervijas ar ministrijas darbinieku, lai uzzinātu valsts iestādes viedokli par interešu grupu līdzdalību. Daudzpusīgai Latvijas situācijas analīzei izmantota periodika, apskatot dažādu nevalstisko organizāciju līdzdalības iespējas, kā arī tiek analizētas aprakstītās pretrunas.

Darba struktūra: ievads, saīsinājumu saraksts, piecas nodaļas ar apakšnodaļām, nobeigums, literatūras saraksts un pielikumi. Darba pirmajā daļā sniegts ieskats iedzīvotāju līdzdalības teorijā izmantojot arī politikas zinātnes klasiķu, Aleksis Tokvils (Alexis de Tocqueville) un Roberts Putnams (Robert D. Putnam), darbus.

Darba otrajā daļā veikta interešu grupu teorijas apraksts un analīze, apskatot to veidus, darbību un dalībnieku motivāciju tajā, izmantojot tādu autoru kā Mankurs Olsons, (Mancur Olson) un Džefrijs Berijs (Jeffrey M. Berry) darbus, kā arī citus interešu grupu politikas pētnieku darbus. Šajā nodaļā tiek iezīmētas atšķirības, par sabiedrībā daudzkārt pretrunīgi vērtēto lobiju, kā šauru grupu interešu īstenošanu un nevēlamu parādību valsts politikā. Šajā daļā uzmanība tiks pievērsta publiskām interesēm, jeb sabiedrības interesēm un interešu grupām, kas tās pārstāv, jo darba empīriskajā daļā galvenokārt tiek pievērsta uzmanība publisko interešu grupu līdzdalībai. Piekrītot Dž. Berija publisko interešu grupu definīcijai, kurā tiek teikts, ka publisko interešu grupas meklē kopējo labumu, bet sasniegumus varēs baudīt ne tikai noteiktās grupas dalībnieki¹ un darba turpinājumā NVO pārstāves Zintas Miežaines pētījumā norādītajam, ka NVO apvienojušos Latvijas iedzīvotāju skaits nav liels, bet politikas veidošanā parasti aktīvi iesaistās tikai divu veidu organizācijas- profesionālās asociācijas un interešu aizstāvības grupas- tās, kuru misija ir, piemēram, vides aizsardzība, bērnu un citu mazaizsargāto grupu tiesību aizstāvība, bet citas grupas politikas veidošanā iesaistās spontāni, tikai tad, kad tiek skarti viņu pastāvēšanai būtiski jautājumi vai kad tiek aicināti paust savu viedokli². Ņemot vērā šo, empīriskajā daļā tiek apskatītas un analizētas lielākoties sociālo jautājumu risināšanā iesaistītās interešu grupas, kas darbojas visas sabiedrības vai ievērojamas tās daļas interesēs.

Izmantotie avoti un literatūra tika izvēlēta balstoties uz nepieciešamo teorētisko bāzi, darba empīriskās daļas veiksmīgākai izpētei un izpratnei.

Darba trešajā daļā apskatīta un analizēta Latvijas iedzīvotāju līdzdalības tendences, bet ceturtajā daļā, kas ir darba galvenā daļā izmantojot analizēto teorētisko materiālu bāzi un empīriskos datus ir veikts Latvijas interešu grupu līdzdalības situācijas apskats un analīze Eiropas Savienības struktūrfondu plānošanā un apgūvē, izmantojot publiski pieejamo

---

¹ Berry M.J. *Lobbying for the People: The Political Behaviour of the Public Interest Groups*. N J: Princeton University Press. 1977.- 7.lpp

² Miežaine Z. *Valsts pārvade un NVO- efektīvu sadarbības modeli meklējot .Rīga: Providus.2003-.47.lpp*

informāciju kā valsts iestāžu mājas lapās, tā dažādu nevalstisko organizāciju mājas lapās, kas tieši attiecas uz NVO līdzdalību ES SF plānošanā un apgūvē (pētījumi, ziņojumi, raksti u.t.t.), kā arī dziļās intervijas ar ministrijas pārstāvi un NVO pārstāvjiem. Liela uzmanība noslēdzošā daļā tiek pievērsta interešu grupu lomai ES SF uzraudzībā, iestājoties par struktūrfondu apguves procesa atklātību un caurredzamību, tādā veidā nodrošinot visas sabiedrības intereses. Kā arī analizēta sabiedrības ieguvums no NVO līdzdalības ES SF plānošanā un apgūvē.

Saīsinājumu saraksts

AP- Attīstības plāns

ASV- Amerikas Savienotās Valstis

DG- Darba grupa

EK- Eiropas Komisija

ELVGF- Eiropas lauksaimniecības un garantiju fonds

ERAF- Eiropas Reģionālās attīstības fonds

ES- Eiropas Savienība

ESF- Eiropas sociālais fonds

FM- Finanšu ministrija

ĪUMSILS- Īpašo uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāts

LAD- Lauku atbalsta dienests

LIAA- Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra

NAP- Nacionālās attīstības plāns

NVO- Nevalstiskās organizācijas

PP- programmas papildinājums

SF- struktūrfondi

UK- uzraudzības komiteja

VRAA- Valsts Reģionālās attīstības aģentūra

1. Iedzīvotāju līdzdalība vēsturiskā skatījumā

Sabiedrības līdzdalības nozīmi vērtē vairākos pretrunīgos politikas pētnieku darbos, tomēr tas, ka iedzīvotāju līdzdalība interesē daudzus pētniekus, padara līdzdalības tēmu aktuālu vairāku gadsimtu garumā. Piemēram, francūzis Aleksis Tokvils (Alexis de Tocqueville) 19. gs. otrajā pusē izvēlas pētīt Amerikas Savienoto Valstu (ASV) pilsētu politisko darbību, lai noskaidrotu, vai ir iespējama valsts pastāvēšana bez aristokrātijas.³ A. Tokvils pētījis gan ASV, gan Eiropu, uzsverot to, ka ASV ir kā modelis lauku un pilsētu pašvaldību darbā, kas ir izveidojušās spēcīgas federālās valsts iekšienē.⁴ A. Tokvils uzsver to, ka ASV cilvēki paši tiešā veidā ievēl likumdevējvaru, tāpēc tauta ir galvenais virzošais politikas spēks, vairākums ASV valda tautas vārdā.⁵ Autors uzsver to, ka tauta ir tā, kas vislabāk spēj noteikt personas, kuras būs visveiksmīgākās draudu apkarošanā, ja valstij tādi ir radušies.⁶

A. Tokvils, analizējot atšķirību starp Eiropas valstīm un ASV, uzsver, ka birokrāti ASV nav atdalīti no visas tautas, viņiem nav ne piļu, ne sargu, ne ceremoniju kostīmu, atšķirībā no aristokrātiskās Francijas.⁷ A. Tokvils kā visnozīmīgāko demokrātiskas valdības panākumu uzskata to, ka tā ir absolūtā vairākuma iecelta, tāpēc nav neviena pietiekoši liela spēka, kas būtu spējīga to gāzt.⁸ Analizējot autora rakstītos faktus, jāsaprot tas, ka Tokvils, cenšoties izprast ASV tā laika valdīšanas fenomenu, secina, ka pilsoņu līdzdalība valsts pārvaldē ir nozīmīga un nepieciešama stabilai valdībai vai, tā brīža Eiropas situāciju apskatot, monarhijai.

Roberts D. Putnams (Robert D. Putnam) savā darbā pēta dažādus Itālijas reģionus, lai gūtu izskaidrojumus dažādiem jautājumiem, kas saistīti ar pilsoniskās sabiedrības aktivitāti. Autors uzskata, ka līderi un pilsoņi atrodas līdzvērtīgā situācijā lēmumu pieņemšanā. Uzsver, ka politiskie un sociālie tīklojumi ir veidoti horizontāli nevis hierarhiski.⁹ Savukārt, analizējot Itālijas ziemeļu un dienvidu reģionos iedzīvotāju līdzdalību, secina, ka ekonomiskā labklājība spēj nodrošināt līdzdalību, jo nabadzīgiem iedzīvotājiem grūti iesaistīties pilsoniskā politikas

---

³ Tocqueville A. *Democracy in America*. London: David Campell Publishers Ltd. 1994.-17.

⁴ Robert. T., Gannett Jr. Tocqueville and Local Government: Distinguishing Democracy's Second Track. EBSCO (05.04.206).-11

⁵ Tocqueville A. *Democracy in America*. London: David Campell Publishers Ltd. 1994.-173.

⁶ Turpat.-202.

⁷ Turpat.-206.

⁸ Turpat.-254.

⁹ Turpat.-115.

veidošanas līdzdalībā.¹⁰ Tomēr, turpinot savu pētījumu, autors secina pretēji - nevis ekonomiskā attīstība ietekmē iedzīvotāju iesaistīšanos, bet pilsoniskā līdzdalība ietekmē ekonomisko attīstību. Šis autora secinājums jāņem vērā, diskutējot arī par interešu grupu līdzdalību ES struktūrfondu plānošanā un apgūvē, pievēršot uzmanību tam, ka sabiedrības līdzdalība var sniegt ievērojamu ieguldījumu valsts attīstības veicināšanā. R. Putnams uzsver to, ka nevis ekonomiskā attīstība, bet pilsoniskā līdzdalība ietekmē valdības darba rezultātus.¹¹ Ņemot vērā secinājumus, kurus autors ieguvis ilgu pētījumu rezultātā, jāsaprot, ka iedzīvotāju līdzdalība ir nozīmīga ne tikai stabilas valdības un savu interešu īstenošanā, bet arī valsts ekonomiskās attīstības veicināšanā.

Līdzdalības tēmas aktualitāte nemazinās, bet tikai pieaug, kā rezultātā tā ir viena no dominējošām politiskām tēmām 20. gadsimta deviņdesmitajos gados. Konsultācijas un līdzdalība no pilsoņu puses politikas veidošanā tad ir daudzu valstu politikas pētnieku analīzes galvenie komponenti.¹² Mūsdienu politikas pētnieki turpina noskaidrot iedzīvotāju līdzdalības nozīmi politiskajā procesā. Iedzīvotāju iesaistīšana lēmumu pieņemšanā maina ne tikai gaidīto, bet rada pārlicību, ka sabiedrības līdzdalība nodrošina efektīvāku problēmu risināšanu, ko publiskais sektors nespētu nodrošināt saviem spēkiem un līdzekļiem.¹³

Lielākajā daļā Eiropas valstu ir bijuši mēģinājumi ne tikai veicināt iedzīvotāju iesaistīšanos pašvaldību politiskajos procesos un lēmumu pieņemšanā, bet arī piesaistīt privātā sektora uzņēmumus dažādu publisko pakalpojumu nodrošināšanai, tādā veidā samazinot valsts lomu un nozīmi.

Nepieciešams veikt vairākas darbības, lai valdība varētu nodrošināt to, ka lēmumu pieņemšanas procesā tiktu iesaistīti pēc iespējas lielāka sabiedrības daļa. Piemēram, noņemt barjeras, iedrošināt organizētām iedzīvotāju grupām pārņemt kontroli pār publiskajiem pakalpojumiem, nodrošināt finansiālu atbalstu, apmācību un tehniskā nodrošinājumu piegādi un piegādāt iedzīvotājiem nepieciešamos resursus. Publiskajam sektoram ir jānodrošina iespēja līdzdarboties, bet sabiedrībai pašai ir jāizlemj, vai sniegtās iespējas pieņemt un īstenot. Uzskata, ka nepareizi būtu piespiest cilvēkus, kuri ilgu laiku bijuši atkarīgi no valsts

---

¹⁰ Putnam R., D. *Making Democracy Work. Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton: Princeton University Press. 1993.-152.

¹¹ Turpa, 157.lpp.

¹² Peters, B.,G.: *The future of Governing: four emerging models*. Kansas : University Press of Kansas, 1996.-47.lpp.

¹³ Osborne D., Gaebler T. *Reinventing Government : how the entrepreneurial spirit is transforming the public sector*. New York : Plume, 1992 .-57.lpp.

sniegtajiem pakalpojumiem, pašiem sākt risināt pakalpojumu piegādes jautājums bez pārejas perioda atbalsta.¹⁴ Valdība var veidot tādu situāciju, ja iedzīvotāji vēlas to darīt, tad viņiem tiek dota tāda iespēja.¹⁵

Sabiedrības līdzdalību nodrošina vairākos līmeņos, piemēram, zemākajā līmenī, līdzdalība nozīmē darbinieku iespējas organizāciju lēmumos, kas ietekmē viņu darbu un kolektīvo lēmumu pieņemšanu, kas savukārt aizvieto zināma veida hierarhiju.¹⁶ Bez organizēšanas, aprakstīšanas un uzlabošanas valdības organizācijā līdzdalības modelis sevī ietver iedzīvotāju līdzdalības vadīšanu un attiecību veidošanu starp valsti un sabiedrību. Par vienkāršāko līdzdalības pārvaldes formu uzskata tautas varu, kur tā izlemj visus jautājumus ar balsošanu.¹⁷

B.G. Pīters, uzsverot sabiedrības līdzdalības nozīmi, norāda, ka nevienam politikas procesā iesaistītam aktierim, privātpersonai vai amatpersonai, nav visa nepieciešamā informācija un zināšanas sarežģītu problēmu risināšanai, nevienam nav pietiekoši plaša izpratne par notiekošo, lai pieejamos līdzekļus izmantotu pietiekoši efektīvi.¹⁸ Šādā veidā autors cenšas uzsvērt sabiedrības līdzdalības nozīmi politikas procesā. Autora viedoklim ir vairāki piekritēji no socioloģijas teorētiķiem, piemēram, Jirgens Hābermās un Niklās Lūmans, ka sabiedrības viedoklis valdībai ir nepieciešama kā informācija par vēlamajām darbībām. Šajā teorētiskajā skatījumā pastāv uzskats, ka nav nozīme, vai tas ir forums, kur sabiedrībai ir iespēja izteikties, visas idejas tiek vērtētas vienādi, lai būtu iespējams noteikt patieso viedokļu daudzveidību sabiedrībā. Autors uzskata, ka šajā modelī lēmumu pieņemšana nebūtu ne ātra, ne viegla, tomēr demokrātiskā līdzdalība, kā arī ideju attīstība politikas problēmu risināšanā atsvērtu papildus veltīto laiku un enerģiju.¹⁹ Protams, ka ir jāņem vērā situācijas- lēmumus pieņem šaurā politiķu lokā, kad steidzami jārikojas, lai nenotiktu, piemēram, dabas katastrofa, tādā veidā izslēdzot iespēju interešu grupām iesaistīties.

Visbeidzot, lai būtu iespējams nodrošināt sabiedrības līdzdalību, ir jāievēro vairāki priekšnoteikumi. Pirmkārt, iedzīvotājiem jābūt tiesībām un iespējai izteikt neapmierinātību. Otrkārt, lai pilsoņu līdzdalību būtu iespējams īstenot, ir jābūt atvērtai valdība, kā arī

---

¹⁴ Osborne D., Gaebler T. Reinventing Government: how the entrepreneurial spirit is transforming the public sector. New York : Plume, 1992.- 72.lpp.

¹⁵ Turpat, 71.lpp.

¹⁶ Peters, B., G. The Future of Governing: four emerging models. Kansas : University Press of Kansas, 1996.- 49.lpp.

¹⁷ Turpat, 54.lpp.

¹⁸ Turpat, 55.lpp.

¹⁹ Peters, B., G. The Future of Governing: four emerging models. Kansas : University Press of Kansas, 1996- 55.lpp

sabiedrībai jābūt pieejamai adekvātai informācijai, kas nepieciešama politikas veidošanā.²⁰ Šie ir administratīvie faktori, kuru rezultātā līdzdalību būtu iespējams nodrošināt, savukārt to trūkums, piemēram, informācijas nepietiekamība par notikumiem un līdzdalības iespējām, birokrātisko procedūru sarežģīšana, ir iespējama sabiedrības līdzdalības kavēklis, kas ir jālabo, ja tāds ir radies. Sabiedrība ir nozīmīgs resurss valsts politikas īstenošanā, bet par faktoriem, kas nosaka to, kāpēc dažādu interešu grupu līdzdalība tiek vērtēta pretrunīgi, rakstīts turpinājumā.

---

²⁰ Turpat, 6.lpp.

2. Interesu grupu darbība

Grahams Vilsons (Graham Wilson) interešu grupas definē kā organizācijas, kas darbojas nošķirti no valdības, tomēr bieži tām ir cieša sadarbība ar nolūku ietekmēt politiku. Tādā veidā interešu grupas nodrošina institucionālu sasaisti starp valdību un dažādām sociālajām grupām sabiedrībā.²¹

G. Vilsons, definējot interešu grupas, uzsver, ka tās ir organizācijas, kurām ir daļēja autonomija no valdības un politiskajām partijām un tās cenšas ietekmēt publisko pārvaldi. Tomēr jāņem vērā, ka interešu grupu savstarpējās atšķirības un sadarbībā ar valdību un politiskajām partijām ir novērojama liela dažādība.²²

Ir problemātiski definēt, kas ir interešu grupas, bet vēl sarežģītāk ir panākt vienprātību debatēs par interešu grupu nozīmi sabiedrībā un politikas procesā. Viena no problēmām interešu grupu izpēte ir vienota izpratne par varas konceptu. Politiku secinājums, ka interešu grupas ir salīdzinoši bezspēcīgas, ir vēl viens izaicinājums interešu grupu padziļinātai pētīšanā. Ja interešu grupas kādā no politikas procesiem ir nenozīmīgas, tas nenozīmē, tad tādas tās nav visos politikas procesos.²³

Politikas zinātnes vārdnīcā, definējot interešu grupas, tiek norādīts, ka tās ir asociētas grupas, kas darbojas, lai virzītu savas intereses. Uzsver, ka interešu grupas savā darbībā var pielietot dažādas taktikas, lai intereses tiktu paustas un ņemtas vērā.²⁴ Savukārt raksturojot Nevalstiskās organizācijas, uzsver to labdarības principu, kas darbojas kā sabiedriskā labuma nodrošinātāji indivīdiem un sabiedrībai kopumā.²⁵

2.1. Darbības un līdzdalības pamatprincipi

Marks Petraka (Mark P. Petracca) uzskata, ka interešu grupas veic nozīmīgu ieguldījumu politikas veidošanas procesā. Tās palīdz virzīt dažādus jautājumus politikas veidotāju dienas kārtībā, kas saņems nopietnu attieksmi no valdības pārstāvjiem. Interese grupas nodrošina

---

²¹ Wilson G.K *Interest Groups*. London Blackwell Publishers. 1990.-1.lpp.

²² Turpat, 8.lpp

²³ Turpat, 15.lpp

²⁴ Bealey F. *The Blackwell Dictionary of Political Science*. London: Blackwell Publishers.-2000.-241.lpp.

²⁵ Turpat, 351.lpp.

svarīgu informāciju dažādām komitejām un aģentūrām, sniedz padomus, asistē politikas veidošanas procesā un ir kā „sargsuņi” politikas īstenošanā²⁶

Interesešu grupu teorijā tiek uzsvērti grupu nozīme pildot starpnieka funkcijas starp valsti un pilsoņiem, kuru darbība var mazināt valsts sistēmā radušos trūkumus. Valsts un pilsoņu varas trūkums var panākt brīvības trūkumu, bet indivīdi, apvienojoties interesešu grupās, var labāk aizsargāt sevi. Galvenokārt, līdzdalība interesešu grupās var raisīt cieņu pret demokrātiskajām vērtībām, tādām kā debates vai toleranci pret citu viedokli. Nozīmīga loma interesešu grupu izpēti ir plurālistiem, kuri iestājas pat interesešu grupām, uzskatot tās par nepieciešamu modernās demokrātijas sastāvdaļu.²⁷ Atbildot izvīrītājai kritikai par plurālistu ideju, kurš plurālismā iestājas par kopējo labumu un interesēm, plurālisti atbild, ka kopējais labums ir dažādo interesešu apkopojums sabiedrībā vai arī nepastāv tām neesot kopīgām.²⁸

Plurālisti uzsver- pirms sabiedrība varētu būt plurālistiska, vispirms visām sabiedrības interesēm vajadzētu būt pārstāvētam dažādās interesešu grupās. Otrkārt, varai jābūt vienmērīgi izdalītai starp interesešu grupām un, protams, nevienai grupai nevarētu būt noteicošā loma politikas veidošanā, katrai interesešu grupai jābūt vienādi iespējai ietekmēt politikas procesu. Tomēr dažiem nabadzīgākajiem sektoriem trūkst līdzekļu interesešu grupu formēšanai, piemēram, interesēm par tīru gaisu vai ūdeni, turpretim dažādas biznesa grupas izbauda varu, ko var pielietot politikas veidošanas procesā.²⁹

Vairākums plurālistu piekritīt apgalvojumam, ka interesešu grupu vara ir atkarīga ņemot vērā tai pieejamos resursus.³⁰ Lai arī viena veida resursi, piemēram, finanses interesešu grupām nav pieejami vienādā apmērā, tām iespējams ir pieejami alternatīvi resursi.³¹ Tāpat pastāv uzskats, ka interesešu grupu ietekme bieži ir atkarīga tikai no tai pieejamiem resursiem, bet valdības organizācijas. Uzsverot to, ka bieži dažādas grupas būs veiksmīga nevis tāpēc, ka ir pieejami ievērojami resursi, bet ņemot vērā tās organizāciju un valdības institūcijas.³²

---

²⁶ ed. Petracca M.,P. *The Politics of Interests: interest groups transformed*. San Francisco: Westview.-1991.- 347.lpp.

²⁷ Wilson G.K *Interest Groups*. London Blackwell Publishers. 1990.-4.lpp.

²⁸ Turpat, 5.lpp.

²⁹ Turpat, 5.lpp.

³⁰ Smith M., J. Pluralism, Reformed Pluralism and Neopluralism: The Role of Pressure Groups in Policy-Making. *Political Studies*.vol.38. no.2. 304.lpp.

³¹ Turpat, 306.lpp.

³² Turpat, 308.lpp.

Tiek uzskaitīti trīs politikas procesa tipi, kuros interešu grupas piedalās: pārdale, izdale un regulēšana. Pārdales procesā parādās interešu grupu centieni novirzīt resursus no vienas lielas grupas visai sabiedrībai, tādējādi pārstāvēt visas sabiedrības intereses.³³ Savukārt, izdales process ir nozīmīgus resursu izdalē starp dažādiem reģioniem, šādu funkciju Latvijā var piedēvēt Latvijas Pašvaldību savienībai, kā arī dažādajām pilsētu apvienībām. Visbeidzot interešu grupu līdzdalības mērķis regulējošā procesā ir noteikt kontroli pār norisēm, kas ietekmē, piemēram, dabu. Šāds uzdevums bija, piemēram, Latvijā Zaļo kustības izteiktajiem ierosinājumiem un viedoklim par dažādu ES struktūrfondu projektu īstenošanas rezultātā gaidāmo ietekmi uz dabu.

Interešu grupu darbībā novērojami dažādi sarežģījumi. Iepriekš tika rakstīts, ka interešu grupas iespējams savā ziņā pilda demokrātiskas pārvaldes funkcijas. Ir dažas nozares, kur interešu pārstāvēšana ir problemātiska. Viens no visvairāk citētajiem un kritizētajiem interešu grupu pētniekiem M. Olsons uzskata, ka racionāli domājošs cilvēks neatvēlēs laiku vai līdzekļus, aizstāvēt tādas intereses kā gaisa vai ūdens nepiesārņošana, kad, interešu grupai panākot savu interešu ievērošanu, pārējiem iegūtais labums būs pieejams bez savu līdzekļu ieguldīšanas. Tāpēc vitāli nepieciešamas intereses tiek vāji pārstāvētas starp esošajām interešu grupām.³⁴

Pastāv uzskats, ka interešu grupām ir salīdzinoši maza vara. Abu skolu piekritēji uzskata, ka turpmāka interešu grupu pētīšana ir bezjēdzīga. Radikālās pieejas pētnieki uzskata, ka interešu grupas ir vājš interešu varas vadītājs, tomēr politikas zinātnieki uzver, ka praktiski interešu grupām ir tikai ierobežota ietekme politikas veidošanas procesā.³⁵ Tas, kāpēc šādiem pieņēmumiem nevar piekrist un kāpēc ir jāņem vērā gan interešu grupu pārstāvētās intereses un grupu dalībnieku motivācija tajās darboties, tiks rakstīts turpinājumā.

Turpinot interešu grupu izpēti, ir nepieciešams iepazīt šo grupu dažādos darbības veidus. Dž. Berijs pievēršas interešu grupu stratēģiju un taktikas analīzei. Autors par stratēģiju uzskata šo grupu ilgtermiņa plānus kāda noteikta mērķa īstenošanai, savukārt taktika ir dažādu aktivitātīšu apkopojumus. Tās tiek veiktas, lai gūtu atbalstu kāda noteiktai pozīcijai politikas procesā.³⁶

---

³³ Wilson G.K *Interest Groups*. London Blackwell Publishers. 1990.-5.lpp.

³⁴ Olson M. *The Logic of Collective action*. London : Harvard University Press, 1971.-7.lpp.

³⁵ Wilson G.K *Interest Groups*. London Blackwell Publishers. 1990.-15.lpp

³⁶ Berry M.J. *Lobbying for the People: The Political Behavior of the Public Interest Groups*. New Jersey. Princeton University Press. 1977.- 212.lpp.

Dž.Berijs izdala trīs taktikas veidus, ko interešu grupas pielieto savā darbībā. Pirmkārt, tiek izdalīta tiešā komunikācija starp interešu un valdības pārstāvjiem, sekojoši pastāv taktika, kad grupa izmanto savus vēlētājus, lai panāktu vēlamo rezultātu. Šajā gadījumā profesionāli darbojās kā vidutāji starp pilsoņiem un valdību. Piemēram, liek visiem dalībniekiem sūtīt noteikta satura vēstules konkrētam politiķim. Treškārt, interešu grupas var censties mainīt valdības politiku, ietekmējot vēlēšanas vai mainot sabiedrības domu.³⁷

Taktika ir cieši saistīta ar ietekmes stratēģiju. Kooperatīvā stratēģija, piemēram, koalīcijas-atkarīgās un neatkarīgās. Atkarīgo koalīciju darbība novērojama tad, kad viena interešu grupa dominē ar pieejamiem resursiem un aktivitāti. Taču dalība, kad nepastāv vienas grupas dominance, tiek dēvēta par neatkarīgo koalīciju, kas bieži tiek raksturotas kā grupas ar neatkarīgiem dalībniekiem.³⁸

Interešu grupu pētnieks Mankurs Olsons (Mancur Olson) uzsver, ka galvenais, kas raksturo lielāko daļu organizācijas, praktiski visas organizācijas ekonomisko aspektu ziņā, ir katra locekļa interešu īstenošanu. Autors uzskata, ka organizācijas izzūd tad, ja tās neko nedara, lai īstenotu grupas locekļu intereses. Šis ir noteicošais faktors šādu grupu izzušanai. M. Olsons galvenokārt raksturo organizācijas, kuras veic grupas locekļu interešu ievērošanu un īstenošanu.³⁹ Katrā sabiedrībā pastāv daudz atšķirīgu nozaru, piemēram, lauksaimniecība, vieglā rūpniecība, apstrādes rūpniecība, transports un daudzas citas. Šajās nozarēs nodarbinātie cilvēki veido profesionālās grupas, piemēram, strādnieku, lauksaimnieku, skolotāju, pārdevēju, juristu, ārstu un citas.

Labāka stratēģija lobijam ir bijusi, nodibinot ilgtermiņa uzticības attiecības ar politiķiem un ierēdņiem, kas interešu grupām ļauj būt kā labiem informācijas resursiem. Tomēr lielā mērā interešu grupas paliek kā nenožīmīgas organizācijas, saņemot mazu cieņu no politiķiem.⁴⁰ Tomēr jāņem vērā, ka daudz lielāka iedzīvotāju daļa tiek iesaistīta politiskajos procesos ar interešu grupu starpniecību, nevis darbojoties politiskajās partijās. Ir novērojamas atšķirības interešu grupu taktikā, kuru tās pielieto.

---

³⁷ Turpat, 214.lpp.

³⁸ Turpat, 258.lpp.

³⁹ Olson M. *The Logic of Collective action*. London : Harvard University Press, 1971.-6.lpp.

⁴⁰ Wilson G.K *Interest Groups*. London Blackwell Publishers. 1990.-14.lpp.

Tiek uzsvērts, ka atšķirības konstitūcijā un politiskajās institūcijās nodrošina ievērojamu atšķirību dažādu valstu interešu grupās.⁴¹ Japānā un neo- korporatīvistu valstīs tādās kā Zviedrijā un Austrijā dominē biznesa un darba ņēmēju interešu grupas. Savukārt Amerikas Savienotajās Valstīs (ASV) ir novērojama daudz lielāka interešu grupu dažādība. ASV lielu aktivitāti izrāda dažādas sieviešu organizācijas, rasu pārstāvju pilsoņu tiesību aizsardzības organizācijas, kā arī darbojas interešu grupas, kas iestājas par kāda noteikta jautājuma risināšanu, piemēram, organizācija, kas vērsas pret ieroču nēsāšanu, taču tik specifiskām interešu grupām nav atrodamas līdzīgas citās valstīs.⁴²

Nobeigumā jāuzsver, lai interešu grupas panāktu sev vēlamo lēmumu pieņemšanu, tām ir iespējas izmantot dažāda veida darbības. Piemēram, jau iepriekš minēto problēmjaudājumu norādīšanu ar vēstuli nosūtīšanu attiecīgajām institūcijām, sabiedriskā domas ietekmēšana vai mainīšanu izmantojot masu medijus (laikraksti, televīzija), dažādu politisko partiju finansiāla atbalstīšana, kā arī sniedzot konsultācijas un ieteikumus par nepieciešamajām valsts iestāžu darbībām kāda procesa veiksmīgākai norisei. Darba empīriskā daļā apskatīta interešu grupu nevalstisko organizāciju darbība, cenšoties nodrošināt ES struktūrfondu plānošanas un apguves procesa informācijas atklātību.

2.2. Interešu grupu veidi

Dž. Berijs savā darbā „Lobēšana tautai” veic salīdzinājumu starp publiskajām un privātajām interešu grupām Mērķis ir izskaidrot, kā publisko interešu grupas izvēlas veidu, kādā komunicēt ar valdību. Autors cenšas izskaidrot atšķirību starp lobēšanas procesu un interešu grupām, skaidrojot, ka interešu grupas ir kā vidutājs starp iedzīvotājiem un valdību, kas cenšas savas vēlmes pārvērst specifiskā rīcībā, lai izvirzīto mērķi varētu sasniegt. Savukārt, lobēšana tiek raksturota kā reprezentācijas process.⁴³ Autors iedala lobēšanu divos galvenajos tipos, pirmkārt, tiešā lobēšana, kur tiek ietvertas tādas darbības kā personīgā prezentācija, politiskie protesti, vēstulu rakstīšana. Otrkārt, tiek izdalīta netiešā lobēšana, šeit tiek ietvertas tādas darbības kā vēlēšanu kampaņu finansēšana, vēlēšanu rezultātu publicēšana, kā arī dažādu pētījumu atspoguļošana. M. Olsons, pētot interešu grupu darbību, izdala šaurās un plašās interešu grupas. Autors uzsver- katram indivīdam ir citas vērtības, ko viņš sniedz, tāpēc grupās lieluma un uzvedības attiecības ir grūti analizēt.⁴⁴

---

⁴¹ Turpat, 20.lpp.

⁴² Turpat, 23.lpp.

⁴³ Berry M.J. *Lobbying for the People: The Political Behavior of the Public Interest Groups*. New Jersey. Princeton University Press.1977.-5.lpp.

⁴⁴ Olson M. *The Logic of Collective action*. London : Harvard University Press, 1971.-6.lpp.

Publiskās interešu grupas piedāvā indivīdiem rīkoties kolektīvi, lai ietekmētu politikas procesa rezultātu.⁴⁵ Dž. Berijs uzskata, ka nav pareizs pieņēmums, ka publisko interešu grupas ir līdzīgas arodbiedrībām un biznesa organizāciju interešu grupām, uzsverot to atšķirību gan pēc motivācijas, gan organizāciju struktūras.⁴⁶ Autors, cenšoties analizēt publiskās intereses, uzsver, ka šis ir lielā mērā sagrozīts un ambiciozs termins, jo, pēc autora domām, visi valdībā uzskata, ka viņu pieņemtie lēmumi ir publisko interešu lokā.⁴⁷ Jāņem vērā, ka vieglāk valdībai ir pieņemt lēmumus, ja sabiedrībai nav iebildumu, tāpēc cenšas uzsvērt lēmuma pieņemšanas gadījumā visas sabiedrības ieguvumu. Tādēļ Dž. Berijs uzskata, ka termins publiskās intereses bieži tiek neatbilstoši lietots un pārprasts.

Tāpat kā visi politikas zinātnes termini ir sarežģīti definējami, arī termins publiskās intereses ir neskaidrs, tāpēc bieži var šķist, ka to ir nepieciešams lietot. Autors uzsver, ka tiek novērota, šī termina arvien biežāka lietošana masu mēdijos, tāpēc secina, ka ir nepieciešams izveidot pilnīgu šī termina definīciju. Dž. Berijs saskaras ar grūtībām, cenšoties definēt, kādas interešu grupas var tikt dēvētas par publisko interešu grupām, bet kādas ne. Autors uzsver, ka ne vienmēr tās grupas, kuras pilnībā vai daļēji ir valdības finansētas, dēvējamas par publisko interešu grupām. Tāpat autors atzīst, kas privāto interešu grupas bieži pārstāv intereses, kuras cenšas īstenot arī publisko interešu grupas.⁴⁸ Pēc autora definējuma, Latvijas situācijā interešu grupu līdzdalībā ES struktūrfondu plānošanā un apguvē jāuzsver vides aizsardzības, dzimumu līdztiesības, apguves procesa caurredzamības un informācijas nodrošināšana, kas ir ieguvums sabiedrībai un pārstāv publiskās intereses.

Tiek uzsvērts, ka publisko interešu grupas meklē kopējo labumu, bet sasniegumi nebūs par labu tikai organizācijas dalībniekiem.⁴⁹ Tomēr, kas ir kopējais labums vienai grupai, var būt arī privātais labums kādai citai no sabiedrības grupām. Piemēram, iestājoties pret nāvessodu ir centieni panākt cilvēcīgāku sodu izpildi, savukārt, ja pret nāvessodu cīnītos cietumnieki, viņi pārstāvētu savas privātās intereses. Tāpēc tiek uzsvērts, ka līdzīgu interešu pārstāvēšana dažādās sabiedrības grupas var atšķirīgi ietekmēt.⁵⁰

---

⁴⁵Berry M.J. *Lobbying for the People: The Political Behavior of the Public Interest Groups*. New Jersey. Princeton University Press, 1977.- 3.lpp.

⁴⁶ Turpat, 4.lpp.

⁴⁷ Turpat, 6.lpp.

⁴⁸ Turpat,9.lpp.

⁴⁹ Turpat, 7.lpp.

⁵⁰ Turpat, 8.lpp.

M. Olsons, izdalot šaurās un plašās interešu grupas, pirmās raksturo kā šaurās pirmatnējās grupas primitīvās sabiedrībās, bet plašās interešu grupas autors raksturo kā plašas brīvprātīgas asociācijas, kas darbojas mūsdienās.⁵¹ Pie šaurām grupām autors pieskaita arī ģimenes. Plašo interešu grupu veidošanos M. Olsons izskaidro ar to, ka pretēji primitīvai sabiedrībai, kur šaurās grupas spēja nodrošināt zināmas sabiedrības funkcijas, mūsdienās plašās grupas dominē, jo spēj īstenot vairākas nepieciešamas sabiedrības funkcijas. Autors uzskata, ka plašo grupu dominance varētu būt izskaidrojama ar to, ka tās spēj apmierināt prasības, pēc tam virzīt intereses vai nodrošināt kādu nepieciešamību, ko šaurās grupas mūsdienu sabiedrībā nav spējīgas īstenot. Šis pieprasījums pēc interešu ievērošanas ir kā stimuls dažādu brīvprātīgo asociāciju izveidošanā.⁵² M. Olsons cenšas izprast grupas lieluma un tās darbības efektivitātes savstarpējo saistību.

Lai darba turpinājumā būtu iespēja analizēt to, vai Latvijas situācijā interešu grupu līdzdalība ES struktūrfondu plānošanā un apguvē parāda plašu interešu grupu darbību sabiedrības interešu labā, nevis šauru grupu savu interešu lobēšanu, jānorāda uz atšķirību, kas ir būtiska starp interešu grupu līdzdalību, kas šajā gadījumā ir biedrības, un lobēšanu, kuru skaidro kā mēģinājumu ietekmēt politikas veidotājus, lai tie pieņemtu lēmumus labvēlīgus kādai noteiktai interešu grupai. Lobētājs ir persona, kas ir kādas grupas, firmas, reģiona vai valsts nodarbināts cilvēks, lai veicinātu noteiktās grupas interešu lobēšanu.⁵³ Citi lobēšanu uzskata kā spēli par balsīm, kad tā tiek uzskatīta par informācijas politisko organizēšanu⁵⁴ Jāņem vērā arī tas, ka dažās valstīs lobēšana ir kā noteikta profesija, kad lobētājam ir jābūt pilnīgai skaidrībai par likumdošanas trūkumiem un turamākajiem uzlabojumiem, attiecībā pret to nozari, kuru viņš pārstāv.⁵⁵

Interešu grupās tiek pārstāvētas dažādas intereses, piemēram, ēdiena kvalitāte, starptautiskā tirgus politika, kodolieroču aizsardzības stratēģijas, dažādu dabas objektu aizsardzību u.c. Politiskās partijās var novērot, ka interešu daudzveidība bieži ir ārpus partiju iespējām tās visas apspriest un reprezentēt. Lielākā daļa organizētās savstarpējās valdības un lielo skaitu sabiedrības interešu tiek nodrošinātas ar interešu grupu palīdzību, tāpēc studijām par interešu grupām ir galvenā nozīmē, lai izprastu valsts un sabiedrības attiecības.⁵⁶

---

⁵¹ Olson M. *The Logic of Collective action*. London : Harvard University Press, 1971.-19.lpp.

⁵² Wilson G.K *Interest Groups*. London Blackwell Publishers. 1990.-20.lpp.

⁵³ Bomber E., Stubb A. *The European Union: How does it work?*-90.lpp

⁵⁴ Wolpe B. C. *Lobbying Congress: how the system works*. Washington: Congressional Quarterly, 1990.-9.lpp.

⁵⁵ Turpat, 19.lpp.

⁵⁶ Wilson G.K *Interest Groups*. London Blackwell Publishers. 1990.-2.lpp.

Jāņem vērā, ka interešu grupas var censties izvirzīt pretējas idejas un vēlmes sabiedrības vairākumam, kas var veicināt mazākuma interešu nonākšanu pretrunā ar vairākuma interesēm.⁵⁷ Vilsons uzsver, ka mūsdienās ir pret interešu grupu darbību negatīvi noskaņoti politikas pētnieki. Pastāv uzskats, ka lietderīgi būtu izvairīties no daudzveidīgām interešu grupām. Ja tas nav iespējams, tad tomēr jāspēj saglabāt pēc iespējas mazāka to dažādība. Turpinot analizēt, Vilsons uzver arī otru risku, kas jāņem vērā nodrošinot interešu grupu funkcionēšanu sabiedrības labā. Dalībnieku skaita ziņā lielas interešu grupas var kavēt sabiedrības kopējās intereses, darbojoties vienas noteiktas grupas interesēs, tādā veidā kavējot sabiedrības vairākuma interešu īstenošanu.⁵⁸

Politikas teorētiķi pievērš uzmanību interešu grupu pozitīvajai iezīmei, ka tās var mazināt demokrātijas trūkumus. Vilsons uzsver, interešu grupu lietderību problēmjaudājumu izvirzīšanā, kuri mēdz būt galvenie uzdevumi politiskajām partijām vai galvenie risināmie jautājumi pirmsvēlēšanu kampaņu ietvaros. Vēlreiz uzsverot, ka tādā veidā interešu grupas ļauj spēcīgā mazākuma interesēm dominēt pār vairākumu, jo iespējams lielāko sabiedrības daļu konkrētā problēma maz satrauc.⁵⁹

2.3. Interese grupu dalībnieku motivācija

M. Olsons savus argumentus aizguvis no mikroekonomikas, ar kuras palīdzību autors pamato savu viedokli, ka indivīdi neizmanto savu laiku un resursus interešu īstenošanai, kuru rezultātus varētu baudīt arī citi, ne tikai tie, kuri aktīvi piedalījušies interešu aizstāvībai kādas grupas ietvaros.⁶⁰ Organizētas grupas izzūd tad, ja tās neko nedara, lai īstenotu grupas locekļu intereses, un šis ir noteicošais faktors šādu grupu izzušanai.⁶¹ M. Olsons secina, ka indivīdi apvienojas grupās, ne tikai, lai paustu savas intereses un censtos panākt to ievērošanu, bet lai gūtu apmierinātību no piederība kādai grupai.⁶²

M. Olsons savā darbā „Kolektīvās rīcības loģika” pretēji plurālistiem, uzskata, ka cilvēki ar vienādām interesēm ne vienmēr mobilizējas, lai veidotu interešu grupu, kur savas intereses paust un rīkoties, lai tās aizstāvētu. Autors uzskata, ka indivīds nav ieinteresēts darboties organizācijā, ja pats ar savu rīcību var nodrošināt savu interešu ievērošanu. Savukārt, ja

---

⁵⁷ Turpat, 3.lpp.

⁵⁸ Turpat, 4.lpp.

⁵⁹ Turpat, 3.lpp.

⁶⁰ Wilson G.K *Interest Groups*. London Blackwell Publishers. 1990.- 24.lpp.

⁶¹ Olson M. *The Logic of Collective action*. London : Harvard University Press, 1971.-6.lpp.

⁶² Wilson G.K *Interest Groups*. London Blackwell Publishers. 1990.-25.lpp

vairākiem indivīdiem rodas kopējas intereses, tad tie darbojas viena mērķa labā, jo apzinās, ka indivīds viens pats nebūs spējīgs pietiekami nodrošināt kopējo interešu ievērošanu.⁶³

M. Olsons izmanto matemātiskus aprēķinus, lai izprastu to, vai interešu grupas darbības rezultātus ir iespējams optimizēt. Autors secina, ka šaurās interešu grupās, ņemot vērā, ka tur ir tikai neliels skaits dalībnieku, proporcionāli katram tās dalībniekam ir lielāks ieguvums nekā plašajās interešu grupās. Secina- jo plašāka grupa, jo tālāk tā būs no kolektīvā labuma optimālā apjoma sasniegšanas un kopīgo interešu virzīšanas.⁶⁴

Lai arī M. Olsons tiek uzskatīts par vienu no ietekmīgākajiem interešu grupu pētniekiem, viņu kritizē citi pētnieki. Tiek kritizēta M. Olsonam nepiemītošā salīdzinošā perspektīva. M. Olsonam tiek pārņemts atšķirību neizvērtēšana starp dažādām valstīm, piemēram, ASV un Rietumeiropas interešu grupu locekļu darbībā.⁶⁵ Tomēr tiek pozitīvi vērtēta M. Olsona spēja izvirzīt tādus problēmu jautājumus, kā grūtības apvienot indivīdus visai sabiedrībai nepieciešamu interešu pārstāvēšanai- tīrs gaiss un ūdens. Tiek uzsvērtā M. Olsona pievēršanās grupas biedru selektīvajiem labumiem, kas izskaidro to, kāpēc līderiem tiek dota tik liela brīvība politikas veidošanas procesā, jo biedrus neinteresē visas grupas ieguvums, bet konkrēti viņa paša.⁶⁶

M. Olsons pievēršas grupu dalībnieku līdzdalībai tajās. Viņš uzskata, ka nozīmīgi ir analizēt grupas dalībnieku aktivitāti, iesaistoties kādā organizācijā vai pārtraucot darbību tajā. Autors uzsver, ka pastāv liela atšķirība uzskatos par mobilitātes nepieciešamību komerciālās un nekomerciālās organizācijās. Jāpiekrīt autoram, ka ,analizējot komerciālās grupas, jāsecina, ka jebkurā nozarē uzņēmēji vislabprātāk redzētu tikai dažus uzņēmumus, lai samazinātos konkurence un peļņa būtu jādala tikai uz dažiem kādas nozares dalībniekiem. Tomēr ir pretēji, analizējot nekomerciālās interešu grupas, jo kādas interešu grupas dalībnieku pieaugums nevienam nerada papildus konkurenci, bet samazina katra jau iesaistīta indivīda dalības izmaksas kopēja labuma sasniegšanai. Ārpus tirgus darbojošās interešu grupas, kuru paplašināšanās gadījumā sabiedrības kopīgais labums pieaug, autors dēvē par „iekļaujošo publisko labumu”.⁶⁷

---

⁶³ Olson M. *The Logic of Collective action*. London : Harvard University Press, 1971.-7.lpp.

⁶⁴ Turpat, 34.lpp.

⁶⁵ Wilson G.K *Interest Groups*. London Blackwell Publishers. 1990.-26.lpp

⁶⁶ Turpat, 27.lpp

⁶⁷ Olson M. *The Logic of Collective action*. London : Harvard University Press, 1971.-38.lpp.

Tomēr autors, analizējot grupas lielumu un tās darbību, secina, ja kādā interešu grupā dalībnieku skaits ir liels, katrs indivīds var uzskatīt, ka viņa darbībai ir maza ietekme un tas nedos nekādu ieguldījumu kopējā jautājuma risināšanā un jutīsies aizskarts par gala lēmuma pieņemšanu, tāpēc arī turpmāk lietas izpētē, lai piedalītos diskusijās nepievērsīs tik lielu uzmanību. Tam visnotaļ var piekrist. Analizējot šo piemēru, autors izskaidro situāciju, kāpēc parādās tendence plašām nekomerciālām grupām pārveidot savu darbību kā šaurām grupām, komitejām, nelielām līderu grupām. Tiklīdz tādas tiek izveidotas, to loma strauji pieaug.⁶⁸ Savukārt, G. Vilsons uzsver, ka interešu grupu aktivitāte palielinās un attīstās, ja izmaksas un ieguvumi koncentrējas skaitliski nelielas grupas rokās.⁶⁹

Nobeigumā jāuzsver, ka gan iedzīvotāju līdzdalība, gan interešu grupu darbība, netiek vērtēta viennozīmīgi. Kā līdzdalība kopumā, tā interešu grupu darbība var tikt vērtēta gan pozitīvi, gan negatīvi, ņemot vērā dažādus apsvērumus. Nākošās nodaļas uzdevums ir izvērtēt interešu grupu- biedrību- līdzdalību Latvijā Eiropas Savienības struktūrfondu plānošanā un apgūvē, analizējot biedrību līdzdalības nozīmi, sabiedrības ieguvumu no NVO līdzdalības, kā arī valsts pārvaldes un interešu grupu sadarbības kavējošos faktorus un pastāvošos riskus no dažādu interešu grupu līdzdalības ES struktūrfondu plānošanā un apgūvē.

---

⁶⁸ Turpat, 53.lpp.

⁶⁹ Wilson G.K *Interest Groups*. London: Blackwell Publishers. 1990.-11.lpp

3. Iedzīvotāju līdzdalība Latvijā

Zinta Miezaine uzsver, ka visās demokrātijās pilsoniskā sabiedrība savu interešu aizstāvēšanai apvienojušās interešu grupas pieprasa lielāku atklātību un līdzdalības iespējas politikas veidošanā. Savukārt, ja šīs iespējas netiek dotas un nav rasti abām pusēm pieņemami sadarbības mehānismi, valdībai grūti realizēt savas ieceres. Pirmkārt, valdība negūst atbalstu, ja sabiedrība nejūtas un arī nav iesaistīta lēmumu pieņemšanā. Rezultātā interešu grupām, kurām neizdodas panākt savu problēmu risinājumu konstruktīvā- sadarbības ceļā, tiecas izmantot tādas metodes kā piketi, streiki un citas sava viedokļa izteikšanas formas. Autore uzsver, ka tādējādi tiek mazināta politiskā efektivitāte. Z. Miezaine uzsver, ka ieguvēji no līdzdalības ir gan politikas saņēmēji, uz kuriem vērsta politika, gan arī politikas īstenotāji- institūcijas.⁷⁰

Autore uzsver, ka sabiedrības līdzdalība arī politikas veidošanā ir Latvijas politiķu vispāratzīts valsts pārvaldes princips, tas tiek atspoguļots gan valdības deklarācijā, gan politikas dokumentos, gan arī normatīvajos aktos.⁷¹ Piemēram, politikas plānošanas pamatnostādnes, kas paredz palielināt NVO lomu. Īpaši jauno politikas iniciatīvas apspriešanas posmā, uzsverot, ka pamatnostādnēs izmantoti šādi galvenie politikas plānošanas pamatprincipi, piemēram, līdzdalības princips, kad politikas plānošanas procesā tiek iesaistītas nevalstiskās organizācijas, privātais sektors, pašvaldības, ārvalstu institūcijas, sabiedrība tiek informēta par iecerētajām politikas iniciatīvām.⁷² Šādi valdības komunikācijas politikas pamatnostādnes paredz ar komunikācijas līdzekļiem palielināt sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanā.⁷³

NVO līdzdalība Latvijā tiek iedalīta dažādos politikas plānošanas cikla posmos. Politikas plānošanas ciklā tiek izdalīti četri posmi, pirmkārt, dienas kārtības veidošana, otrkārt, politikas izstrāde, treškārt, lēmumu pieņemšana un visbeidzot politikas ieviešana.⁷⁴ Ministru kabineta mājas lapā ir norādītas NVO iespējas piedalīties katrā no politikas plānošanas cikla posmiem. Piemēram, dienas kārtības veidošanā NVO ir iespēja aktualizēt sev svarīgo jautājumu, pievēršot politiķu un plašsaziņas līdzekļu uzmanību, sadarboties ar Ministru

---

⁷⁰ Miezaine Z. *Valsts pārvalde un NVO- efektīvu sadarbības modeli meklējot*. Rīga: Providus.2003.-14.lpp.

⁷¹ Turpat.

⁷² *Politikas plānošanas pamatnostādnes*. www.mk.gov.lv (Latvijas Republikas Ministru kabineta mājas lapa; aplūkota 26.04.2007.).

⁷³ Miezaine Z. *Valsts pārvalde un NVO- efektīvu sadarbības modeli meklējot*. Rīga: Providus.2003.-21. lpp.

⁷⁴ Sabiedrības līdzdalība. www.mk.gov.lv (Latvijas Republikas Ministru kabineta mājas lapa; aplūkota 26.04.2007.).

prezidenta amata kandidātu un politiskajām partijām, deklarāciju gatavošanas laikā sekot līdz deklarēto uzdevumu izpildei, kā arī plānot savas aktivitātes.⁷⁵

Sekojoši tiek norādīts, ka politikas izstrādes posmā NVO tiek sniegtas visefektīvākās līdzdalības iespējas, kad NVO tiek sniegta informācija par esošo situāciju un iespējamo rīcības virzienu, savukārt šī ir iespēja NVO piedāvāt savus risinājumus un ekspertīzi. Iespējama līdzdalība politikas plānošanas dokumenta vai normatīvā akta projekta izstrādes darba grupā vai arī atzinuma sniegšanā, tiek uzsvērts arī tas, ka NVO viedoklis var rosināt diskusiju sabiedrībā, kā publikācijas, tā demonstrācijas un citus aktivitātes veidus, ar plašsaziņas līdzekļu starpniecību.

Interesu grupu, biedrību, līdzdalībai politikas izstrādes posmā ir liela loma ES struktūrfondu (SF) plānošanas un apguves procesa laikā, kad biedrības pauž savu viedokli un konsultē par nepieciešamo kritēriju izstrādi projektu pieteikumu vērtēšanai, lai process būtu saprotams sabiedrībai, kā arī lai Latvijas attīstībai nozīmīgu naudas resursu izlietošana būtu caurredzama. Z.Miezaine uzsver, ka slēgtā procesā var rasties aizdomas pēc kādiem kritērijiem tiek izlemts, kas un ko iegūs no politikas. Ņemot vērā šo faktu, īpaša uzmanība ir jāpievērš ES struktūrfondu plānošanas un apguves procesam, lai naudas līdzekļu apguve būtu skaidra un saprotama, lai mazinātu sabiedrības skeptisko noskaņojumu par līdzekļu nelietderīgu izmantošanu. Atvērtā procesā politiku vieglāk akceptē tie, kas no konkrētā lēmuma nav ieguvēji, samazinās opozīcija, uzskata, Z. Miezaine un secina, ka dažādu sabiedrības grupu iesaiste palielina atbalstu kādai politikai, tās leģitimitāti, caurredzamību tās īstenošanā.⁷⁶

Savukārt, lēmumu pieņemšanas ciklā, Ministru kabineta mājas lapā, norādot NVO līdzdalības iespējas tiek uzsvērts- jo agrīnākā dokumenta projekta izstrādes stadijā NVO iesaistās, jo labāk. Tāpēc vismaz publiski paustais valsts pārvaldes viedoklis par interešu grupu līdzdalību politikas procesā ir pozitīvs, saprotot sabiedrības līdzdalības nepieciešamību valsts pārvaldē. Visbeidzot politikas ieviešanas posmā kā iespējamie sabiedrības līdzdalības mehānismi tiek nosaukti vēstules, piemēram, Ministru prezidentam, Ministru kabinetam vai Valsts kancelejai, par problēmu vai priekšlikumiem par normatīvo aktu grozījumiem, tikšanās ar amatpersonām apmeklētāju pieņemšanas laikos, līdzdalība ministriju organizētajās konsultācijās, līdzdalība

---

⁷⁵ Sabiedrības līdzdalība. www.mk.gov.lv (Latvijas Republikas Ministru kabineta mājas lapa; aplūkota 26.04.2007.).

⁷⁶ Miezaine Z. *Valsts pārvalde un NVO- efektīvu sadarbības modeli meklējot*. Rīga: Providus.2003.-15.lpp

dokumenta izstrādes darba grupās, arī atzinumu sniegšana par politikas dokumentu vai normatīvo aktu projektiem.⁷⁷

Z. Miezaine uzsver, ka viens no būtiskākiem faktoriem, kas veicina iedzīvotāju līdzdalību sabiedrības dzīvē, ir pārliecība par savām spējām ietekmēt notikumus. Aptaujas rezultāti rāda, ka ievērojami pieaugusi iedzīvotāju ticība tam, ka viņi ar dažādām metodēm var ietekmēt valsts institūciju lēmumus. 1996. gadā 74% iedzīvotāju uzskatīja, ka nevarētu neko uzsākt, ja valdība pieņemtu tautas interesēm pretējus lēmumus. 2004. gadā šādu cilvēku skaits ir mazinājies- 67% aptaujāto uzskata, ka nespētu ietekmēt valdības lēmumus.⁷⁸ Tomēr jāatceras, ka tikai ar līdzdalību ir iespējams kaut ko ietekmēt un pārliecināties par savām spējām.

Salīdzinot 1996. un 2004. gada datus, var secināt, ka astoņu gadu laikā aptuveni par 20% pieaudzis to iedzīvotāju īpatsvars, kuri tic, ka var ietekmēt pašvaldību lēmumus leģitīmā ceļā, un par 10% pieaudzis to iedzīvotāju skaits, kuri tic, ka var ietekmēt valdības lēmumus. Viens no veidiem, kā iedzīvotāji paaugstina savas spējas ietekmēt politiku, ir apvienošanās sabiedriskās organizācijās.⁷⁹

Īpašu uzdevumu ministrija sabiedrības un integrācijas lietās sekretariāts kā Nevalstisko organizāciju līdzdalības mērķi uzskata veicināt pilsonisko līdzdalību - indivīda iesaistīšanos sabiedrības un valsts dzīvē, atbalstot nevalstisko organizāciju izveidi un darbību un rosinot indivīdu iesaisti NVO darbā, kā arī stiprināt saites, pirmkārt, starp indivīdiem un sabiedrības grupām un starp indivīdiem vai sabiedrības grupām un valsti.⁸⁰

Pastāv virkne līdzdalības iespēju jau politikas veidošanas un formulēšanas posmos, kuros var piedalīties sabiedriskās organizācijas. Tomēr esošās līdzdalības iespējas tiek izmantotas salīdzinoši maz, un šī sadarbība ne vienmēr ir efektīva. Ir maz nevalstisko organizāciju, kuras aktīvi spēj sekot līdzi politikas veidošanai, savukārt pašreizējā ministriju prakse, sniedzot informāciju un iesaistot organizācijas politikas veidošanā ne vienmēr ir efektīva. Kā

---

⁷⁷ Sabiedrības līdzdalība. www.mk.gov.lv (Latvijas Republikas Ministru kabineta mājas lapa; aplūkota 26.04.2007)

⁷⁸ Miezaine Z., Šimane M., *Demokrātijas audits Cik demokrātiska ir Latvija?* .Politiskā līdzdalība. LU Akadēmiskais apgāds 2005.-157.lpp.

⁷⁹ Turpat.

⁸⁰ Sabiedrības integrācijas Latvijā-Nevalstiskās organizācijas. (Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāta mājas lapa; aplūkota 05.04.2007.).

ierosinājums sadarbības veicināšanai tiek izteikta savstarpēja komunikācija, kā rezultātā resursi tiktu izlietoti lietderīgāk.⁸¹

Svarīgs faktors ir savlaicīga informācijas pieejamība un informācijas apmaiņas kvalitāte starp sabiedrību un publisko sektoru. Lai sabiedrība varētu izrādīt vēlmi iesaistīties publiskās pārvaldes procesā, tai ir nepieciešams zināt par publiskajā sektorā veiktajām aktivitātēm. Privātpersonām ir jāzina, kas notiek, lai vēlmi piedalīties varētu formulēt, savukārt ir nepieciešama informācijas plūsma arī pretējā virzienā, lai publiskais sektors varētu uzzināt par privāta sektora ieinteresētību procesā, kas notiek publiskajā pārvaldē.⁸²

Nepārprotami, ka valsts institūcijas apzinās nevalstiskā sektora klātbūtnes nozīmi veiksmīgākai sabiedrības pārvaldīšanai, kā arī dažādas interešu grupas, šajā gadījumā, nevalstiskās organizācijas apzinās, ka viņu darbība ir nepieciešama visas sabiedrības labklājībai, kā arī pārvaldes procesa caurredzamības veicināšanai. Bet tas, vai NVO ir spējušas ietekmēt Eiropas Savienības struktūrfondu plānošanas un apguves procesu visas sabiedrības labklājības vārdā un vai līdzdarbošanās ir pieļauta no valsts institūciju puses, tiks rakstīts nākošajā darbā nodaļā.

---

⁸¹ Miezaine Z. *Valsts pārvalde un NVO- efektīvu sadarbības modeli meklējot*. Rīga: Providus2003.-15.lpp.

⁸² Vilka I., Strupišs A., Indāns I. *Pilsoniskās sabiedrības attīstība Latvija: 2004. gada situācijas analīze*. www.integracija.gov.lv (Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāta mājas lapa; aplūkota 05.04.2007.).

4. Interesešu grupu līdzdalība Eiropas Savienības struktūrfondu plānošanā un apgūvē Latvijā 2004-2006

Noslēdzies viens posms Eiropas Savienības (ES) struktūrfondu (SF) piesaistē. Lai veiksmīgāk būtu iespēja izprast šī procesa norises attīstību, ir jāveic analīze par šo laika periodu, izmantojot gan publikācijas, gan pētījums, gan intervijas ar NVO struktūrfondu finansējuma plānošanā un apgūvē iesaistītajiem nevalstisko organizāciju pārstāvjiem. Pēc Z.Miezaines paustā NVO apvienojušos Latvijas iedzīvotāju skaits nav liels, bet politikas veidošanā parasti aktīvi iesaistās tikai divu veidu organizācijas- profesionālās asociācijas un interešu aizstāvības grupas- tās, kuru misija ir, piemēram, vides aizsardzība, bērnu un citu mazaizsargāto grupu tiesību aizstāvība, bet citas grupas politikas veidošanā iesaistās spontāni, tikai tad, kad tiek skarti viņu pastāvēšanai būtiski jautājumi vai kad tiek aicināti paust savu viedokli.⁸³ Jāpiekrīt autorei, jo šāda tendence ir novērojama arī ES struktūrfondu plānošanas un apgūves procesā.

Šīs nodaļas mērķis, ņemot vērā iepriekš veikto teorētisko līdzdalības un interešu grupu aprakstu, analizēt interešu grupu nodrošināto un īstenoto līdzdalību ES SF plānošanā un apgūvē, izvērtējot NVO iespējas un aktivitāti, un kavēkļus līdzdarboties finanšu līdzekļu plānošanā un apgūvē Latvijā.

2004.gada septembrī apstiprinātajā Eiropas Savienības struktūrfondu vadības nevalstisko organizāciju konsultatīvās darba grupas nolikumā teikts, ka darba grupas uzdevums ir pastāvīgi informēt nevalstisko organizāciju sektoru un sabiedrību, nodrošinot atgriezenisko saiti un sagatavot priekšlikumus un komentārus Eiropas Savienības struktūrfondu vadības komitejas sanāksmēs izskatāmajiem dokumentiem.⁸⁴

Z.Miezaine, lai izdarītu secinājumus par NVO iespējām kvalitatīvi sadarboties politikas formulēšanas procesā, uzsver, ka jānoskaidro, kādi ir NVO rīcībā esošie līdzdalības resursi. Kā pirmais no resursiem tiek minēts- pieeja tehnoloģijām, t.i. tehniskas iespējas saņemt un nodot informāciju; zināšanas par politikas procesu, informācijas pieejamību; nauda, lai algotu ekspertus, juristus, apmaksātu komunikācijas un transporta izdevumus, telpu īri; laiks, lai pulcētos, apspriestu jautājumus, ierastos uz semināriem, darba grupu sēdēm, iepazītos ar

⁸³ Miezaine Z. *Valsts pārvade un NVO- efektīvu sadarbības modeli meklējot*. Rīga: Providus.2003-.47.lpp.

⁸⁴ NVO darba grupas nolikums. www.esfondi.lv (Eiropas Savienības struktūrfondu mājas lapa aplūkota; 09.02.2007.).

materiāliem, sagatavotu viedokļus, kā arī pārliecība par iespējām ietekmēt jautājumu risināšanu.⁸⁵

4.1. ES Struktūrfondu plānošana Latvijā 2004-2006 gadam.

2003. gadā Jānis Brizga, sabiedriskās politikas centra „Providus” politikas analīzes stipendiāts savā publikācijā nosaka iespējamo scenāriju Eiropas Savienības struktūrfondu plānošanai un apguvei, uzsverot, ka Latvijas Attīstības plāna pirmais posms ir pabeigts – oktobrī noslēgtas valdības sarunas ar Eiropas Komisiju. No nākamā gada Latvijai būs pieejami Eiropas Savienības struktūrfondu līdzekļi, turpmāko trīs gadu laikā līdz 625 miljoniem eiro. Taču joprojām ir daudz neskaidrību par plāna ieviešanu un uzraudzību. Un galu galā – par labuma guvējiem.⁸⁶ Tiek uzsvērts, ka sekmīgai šo līdzekļu apgūšanai Latvijas valdībai nepieciešams sagatavot līdzekļu izmantošanas plānu, uz kā pamata tad tiktu piešķirts ES atbalsts.

1999.gadā uzsāk darbu pie Nacionālā attīstības plāna izstrādāšanas, kuram galvenais mērķis ir noteikt nacionālo attīstību un investīciju prioritātes, bet 2002. gada februārī uzsāk darbu pie jauna Attīstības plāna (AP) sagatavošanas. AP ir projekts Vienotajam programmdokumentam jeb Līgumam ar ES SF finansējuma saņemšanai un izlietošanai. Programmdokumentam ir divas daļas, pirmajā daļā ir Attīstības plāns (AP), kas definēja Latvijas valdības stratēģiju un konkrētās prioritātes laika posmam no 2004-2006. gadam, lai veicinātu sociālo un ekonomisko apstākļu līdzsvarošanu visā Latvijas teritorijā. Otra daļa dokumentam ir programmas papildinājums (PP), kas sniedz detalizētu informāciju par AP izvirzītajām prioritātēm, pasākumiem un ieviešanas mehānismiem.⁸⁷ Lai arī nevalstisko organizāciju līdzdalība ES SF naudas līdzekļu izdales un apguves plānošanas procesā 2004-2006 periodam nav vērojama, J. Brizga uzsver, ka svarīgāk ir, ka NVO iesaistās fondu uzraudzībā, lai nepieļautu tādu projektu realizāciju, kuri varētu radīt negatīvu iespaidu uz sociālo un dabas vidi.⁸⁸ Ņemot vērā šo, nevalstiskajām organizācijām ES SF apgūvē galvenā funkcija ir ne tikai nodrošināt finansējuma iegūšanu sociāla rakstura jautājumu risināšanai sabiedrībā, bet nodrošināt šo fondu caurredzamu un atklātu apgūšanas procesu, lai pēc iespējas vairāk informācija tiktu nodrošināta.

---

⁸⁵ Turpat, 49.lpp.

⁸⁶ Brizga J. Latvijas attīstības plāna ilgtspējīgas attīstības novērtējums. www.politika.lv (Sabiedriskās politikas portāla mājas lapa; aplūkota 16.03.2007.).

⁸⁷ Turpat.

⁸⁸ Brizga J. Struktūrfondu „sargsuņi” NVO. www.politika.lv (Sabiedriskās politikas portāla mājas lapa; aplūkota 16.03.2007.).

Tiek uzsvērts, ka nevalstiskais sektors var pretendēt uz aptuveni 20 % no visiem struktūrfondu līdzekļiem, tas tomēr arī būtu ievērojams atbalsts šī sektora attīstībai nākotnē.⁸⁹ Nevalstisko organizāciju projektu īstenošana visvairāk atbilst Eiropas Reģionālā attīstības fonda (ERAF) un Eiropas Sociālā fonda (ESF) finansētajām prioritātēm, kuru mērķis ir veicināt līdzsvarotu attīstību, kā arī cilvēkresursu attīstību un nodarbinātību.

Procesam attīstoties tiek uzsvērts, ka plānošanas procesā lielu nozīmi atsevišķām NVO, kas pēc tam izplatīja informāciju savās sfērās.⁹⁰ Vairāki NVO pārstāvji uzsvēra ierobežotās iespējas struktūrfondu plānošanā iesaistīties, jo galvenās prioritātes naudas apguvei noteiktas ES, ko secinājis arī Samāriešu apvienības valdes priekšsēdētājs, ka sociālā joma pirmajā SF apguves periodā ir atstāta novārtā. Ņemot vērā to, plānošanas procesā praktiski nebija iespēja piedalīties, jo visa normatīvā bāze jau bija sagatavota pirms NVO iesaistīšanās uzraudzībā. Struktūrfondu stratēģisko mērķi nebija iespējams mainīt un ietekmēt, jo NVO pildīja tikai uzrauga funkcijas.⁹¹ Ar ko A.Bērziņš uzsver NVO līdzdalību ES SF apguves procesā kā dalībniekus, kas izvērtē procesa norisi, lai tā būtu caurredzama.

Var secināt, ka NVO līdzdalība finansējuma plānošanā ir bijusi ierobežota, neskaidra un iespējams pat neizprotama nevalstisko organizāciju pārstāvjiem, tādēļ līdzdalība plānošanas procesā bijusi novēlota. Iespējams, ka tas ir administratīvā procedūras trūkuma rezultāts, kas šajā gadījumā bija nepietiekama, nenodrošinot nevalstisko sektoru un sabiedrību ar pietiekamu informāciju par iespējamo līdzdalību ES SF plānošanā. Lai būtu iespējams analizēt kā Latvijas situācija ES SF apgūvē ir attīstījusies, turpinājuma tiks apskatīta interešu grupu, šajā gadījumā nevalstisko organizāciju, līdzdalība šo fondu uzraudzības procesā un apgūvē.

4.2. Interešu grupu līdzdalība ES Struktūrfondu uzraudzība

Iepriekš secinot, ka NVO līdzdalība ES SF plānošanā ir bijusi ierobežota, jāizskata NVO spēja līdzdarboties naudas apguves procesa uzraudzībā, ko politikas pētnieks M. Petraka kā vienu no interešu grupas darbības uzdevumiem uzskata „sargsuņa” lomu. Šo „sargsuņa” lomu sev piedēvē arī NVO sabiedrība par atklātību „Delna”, uzsverot vairāku nevalstisko organizāciju nozīmi, darbojoties kā politiskā procesa „sargsuņiem”⁹² ES SF apgūvē nozīmīga loma ir nevalstiskajām organizācijām, kas cenšas parādīt valsts pārvaldes darbiniekiem sabiedrības ieinteresētību šī procesa norisē. NVO līdzdalība ES struktūrfondu uzraudzībā ir

---

⁸⁹ Turpat.

⁹⁰ Intervija ar Lailu Balgu, Sieviešu tiesību institūta valdes priekšsēdētāju, 17.03.2007.

⁹¹ Intervija ar Andri Bērziņu, Rīgas Samāriešu apvienība valdes priekšsēdētāju, 19.03.2007.

⁹² *Paziņojums preseī*. www.delna.lv (Sabiedrība par atklātību *Delna* mājas lapa ; aplūkota 29.04.2007.).

liels ieguvums visai sabiedrībai, jo ne visiem pietiek zināšanas un resursi, gan materiālie, gan cilvēkresursi, lai līdzdalību būtu spējīgi nodrošināt.

Lai arī katrai ES dalībvalstij ir brīvas iespējas veidot savu institucionālo sistēmu fondu ieviešanai un uzraudzībai, kā arī izvēlēties tās centralizācijas vai decentralizācijas pakāpi, taču pamatprasības ir noteiktas ES regulā. Latvijā šo sistēmu nosaka Ministru kabineta (MK) noteikumi, un tā tiek organizēta vairākos līmeņos. Pirmkārt, Finanšu ministrija kā SF vadošā iestāde, otrkārt, valsts kase, kas atbild par SF finanšu vadību. Vēl darbojas starpniekinstitūcijas (skatīt Pielikumu Nr.2.) - sabiedriskas organizācijas, kas darbojas vadošās iestādes pakļautībā, tās nodrošina projektu ieviešanas uzraudzību, īsteno informācijas un publicēšanas pasākumus, izstrādā projektu pieteikumu formas, nosaka projektu izvērtēšanas kārtību un izsludina konkursus, kā arī slēdz līgumus ar finansējuma saņēmējiem.

⁹³ Tomēr jāatceras, ka starpniekinstitūcijas nav nevalstiskās institūcijas, kas nodrošinātu nevalstiskā sektora līdzdalību SF uzraudzībā. Lai nevalstiskajām organizācijām būtu iespēja piedalīties SF uzraudzībā, NVO iniciatīvas rezultātā ir pieņemti Ministru kabineta noteikumi, kas paredz NVO iesaistīšanos līdzekļu apguves procesa uzraudzībā.

Rezultātā, pamatojoties uz Ministru kabineta 2004.gada 22.aprīļa sēdes protokola lēmumu "Par nevalstisko organizāciju iesaistīšanu Eiropas Savienības struktūrfondu uzraudzībā", Īpašo uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāts (ĪUMSILS) organizēja konkursu, kurā tika izvēlēti 12 dažādu NVO pārstāvji (skatīt Pielikumu Nr.1.). NVO konsultatīvā darba grupa (DG) dalībai vadības komitejās pirmo reizi sanāca kopā augustā, sadaloties četrās apakškomisijās atbilstoši vadības komitejām. Darba grupas dalībnieki ir nevalstiskos organizāciju pārstāvji un galvenie NVO darba grupas dalībnieku pienākumi ir apkopot un pārstāvēt NVO intereses un viedokļus par horizontālajām prioritātēm Eiropas Savienības struktūrfondu vadības komitejās, pēc nepieciešamības atspoguļot vadības komitejās Darba grupas locekļu atšķirīgos viedokļus; regulāri informēt NVO sektoru un pilsonisko sabiedrību par vadības komitejās pieņemtajiem lēmumiem. NVO DG dalībnieku tiesības ir iespēja iepazīties un izmantot vadības komiteju visu darba informāciju.⁹⁴

Novēroja, ka finansējuma apguves procesā NVO aktivitāte, kļuva izteiktāka, vadības komitejas veiksmīgi sadarbojās ar Finanšu ministriju. „Būtībā NVO izcīnīja vietu vadības

⁹³ Brizga J. *Latvijas attīstības plāna ilgtspējīgas attīstības novērtējums*. www.politika.lv (Sabiedriskās politikas portāla mājas lapa; aplūkota 16.03.2007.).

⁹⁴ www.esfondi.lv (Eiropas Savienības struktūrfondu mājas lapa; aplūkota 12.03.2007.).

komitejās”.⁹⁵ Šajā gadījumā parādās ievērojama nevalstiskā sektora iniciatīva līdzdalībai ES SF apgūvē.

Tomēr, L. Balga uzver, ka pašas darba grupas, kā administratīva struktūras, darbība jāvērtē ļoti slikti, jo, piemēram, nebija pārstāvji, kas protokolētu sēdes katru mēnesi, bet tikai pirmie DG sapulču protokoli tika publicēti. NVO pārāk maz savā starpā diskutēja, viss notika ļoti individuāli, bet pašas NVO savā starpā nediskutēja pietiekoši plaši. Netika apvienots un stingrāk pausts NVO viedoklis, kā naudu iegūt, kur to virzīt. Darba grupa vēlējās ietekmēt Finanšu ministriju fondu pārdalei un plānošanu, bet katra būtība cīnījās pati ar sevi.⁹⁶

Lai arī līdzdalība nebija viegla, tikai dažas no NVO spēja izsekot līdz pieaugošajai informācijai un to analizēt. Projekta ietvaros izstrādātā pētījumā tiek atspoguļoti NVO sabiedrība par atklātību „Delna” panākumi struktūrfondu uzraudzībā. Reaģējot uz pārmetumiem, ka informācija par SF atbalstītajiem projektiem nav pieejama, Finanšu Ministrija izdod rīkojumu nr. 964 ar pielikumu „Kārtība, kādā publiskojama informācija par ES SF līdzfinansētiem projektiem”, kuras ietvaros projekts atbalstīts. Tā rezultātā Lauku atbalsta dienests (LAD) 2004. gada oktobrī publisko Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonda (ELVGF) ietvaros noslēgtos līgumus. Tomēr arī šajā darbībā pēc projekta izstrādātāju domām ir divas nepilnības, pirmkārt, informācija tiek ievietota LAD mājas lapā sadaļā ar ļoti maldinošu nosaukumu- „Operatīvā informācija” un, otrkārt, netiek publiskoti projektu nosaukumi. Projektu nosaukumi pirmo reizi tiek publiskoti tikai 2005. gada janvārī.⁹⁷ Šeit ir novērojama NVO rūpīgā attieksme pret tām uzticētajiem pienākumiem, šajā gadījumā veikt uzraudzības funkcijas par informācijas pieejamības nodrošināšanu sabiedrībai un caurredzama SF apguves procesa nodrošināšanu, ko interešu grupu teorētiķi, kas atspoguļots arī darba pirmajā nodaļa dēvē par publisko interešu pārstāvēšanu. Tātad šis ir piemērs interešu grupu publisko interešu izteikšanai, kaut gan, ņemot vērā teorētisko materiālu, jāatceras- kas kādam ir publiskās intereses, citam var būt arī privātās intereses.

Turpinot savu darbību nevalstiskās organizācijas, 2004. gadā biedrība „Delna” nosūta Finanšu ministrijai (FM) komentārus par uzraudzības komiteja (UK) izskatāmo dokumentu „ES SF vadības komunikācijas stratēģija 2004.-2008.gadam”, ierosinot dokumentā ietvert kārtību,

---

⁹⁵ Intervija ar Lailu Balgu, Sieviešu tiesību institūta valdes priekšsēdētāju, 17.03.2007.

⁹⁶ Turpat.

⁹⁷ Janova K. *ES fondu sadales procesa analīze no pretkorupcijas perspektīvas un informācijas atklātības veicināšana ES fondu apgūvē Latvijā*. Rīga: Delna- 2005. www.delna.lv (Sabiedrības par atklātību Delna mājas lapa; aplūkota 28.03.2007.).

kādā publiskojama informācija par atbalstītajiem projektiem. Ierosinājuma rezultātā Finanšu ministrija sniedza savu atzinumu, nosakot, ka uz „Delnas” ierosinājumu bāzes tiks sagatavoti FM rīkojums-„Kārtība, kādā publiskojama informācija par ES SF līdzfinansētiem projektiem”.

SF uzraudzības komitejas sēdē pret „Delna” priekšlikumu neiebilda neviena no klātesošajām institūcijām, tai skaitā, neviena no 2. līmeņa starpniekinstitūcijām. Vēl vairāk, Eiropas Komisijas Reģionālās politikas ģenerāldirektorāta pārstāvis norādīja, lai arī ES nepastāv vienoti publiskojamās informācijas standarti, tomēr ir labāk informēt nekā aizstāvēties, reaģējot uz pārmētiem. Tad UK „Delna” izplatīja preses relīzi, informējot, ka UK ir konceptuāli atbalstījusi priekšlikumu, ka informācija par atbalstītajiem projektiem ir jāpubliko.⁹⁸

Pēc vairākkārtējas problēmas uzsvēršanas dažādās publikācijās laikrakstos Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra (LIAA) un Valsts Reģionālā attīstības aģentūra (VRAA) savās mājas lapā publisko informāciju par noslēgtajiem līgumiem. Šī apņemšanās un darbības rezultāts ir piemērs tam, ka NVO darbība ir nepieciešama, lai finansējuma apguves process būtu caurredzams, visiem saprotams. Tas savukārt nepieļautu naudas līdzekļu izsaimniekošanu vai to piešķiršanu kādai šaurai sabiedrības daļai.

Tomēr situācija, ka „Latvijā viens uz otru skatās kā uz zagli un blēdi”,⁹⁹ izvērsas par kavēkli šo fondu veiksmīgākai apguvei, kā rezultātā ir situācija, ka NVO pieskata valsts institūcijas, lai netiktu pieļautas nelikumības, bet valsts iestādes uz jebkuru projekta pieteicēju skatās ar aizdomām, kā uz potenciālo naudas zagli

4.3. Interesu grupu līdzdalība ES Struktūrfondu apgūvē

J. Brizga saskata dažādu interešu grupu iespējamo konkurenci SF pieejamībā un apgūvē. Uzsverot, ka pilnīgi pretēja situācija ir ar finanšu resursu pieejamību, J.Brizga uzskata, ka gan biznesa, gan valsts un pašvaldību institūcijām ir daudz lielākas iespējas rast līdzekļus projektu priekšfinansēšanai un līdzfinansēšanai, kas ir priekšnoteikumi līdzekļu saņemšanai. Pašreizējie valdības plāni neparedz sabiedrisko organizāciju iesniegto projektu priekšfinansēšanu, kaut gan, zinot organizāciju bēdīgo finanšu stāvokli, ir maz ticams, ka tām ir pietiekami daudz brīvu līdzekļu, ko ieguldīt šajos projektos. Apšaubāmas ir arī iespējas saņemt kredītus no bankām, jo šādiem projektiem trūkst ekonomiskā izvērtējuma. Nevarētu

---

⁹⁸ Turpat.

⁹⁹ Intervija ar Karīnu Janovu, NVO pārstāvi, 17.03.2007.

pilnībā piekrist J. Brizga, norādot uz nevalstisko organizāciju nelabvēlīgi izveidojušos situāciju apgūt ES finanšu resursus. Pretējos uzskatos par NVO spēju apgūt ES SF līdzekļus ir arī L. Balga, uzsverot, ka risinājums šajā situācijā ir valsts un pašvaldību institūciju sadarbība ar NVO. Nevalstiskajām organizācijām ir pieredze projektu sagatavošanā un to vadīšanā, kā arī zināšanas par vietējām problēmām un milzīga vēlme tās risināt, bet valsts un pašvaldību institūcijām ir pieejami līdzekļi šo projektu realizācijai un pienākums uzlabot situāciju valstī. Šādā situācijā sadarbība būtu savstarpēji papildinoša, turklāt daudzviet tāda jau notiek, taču struktūrfondi to varētu veicināt.¹⁰⁰

4.3.1. ES struktūrfondu apguves kritika

Ideja par NVO sektora iesaistīšanos ES SF apgūvē un uzraudzībā ir apsveicama, tomēr ir īstenotas darbības, kas NVO līdzdalību apgrūtināja. L. Balga atceras, ka Finanšu ministrija sāka norobežoties ar procedūru, ko sauca rakstiskā procedūra, tā rezultātā vairs nenotika vadības komitejas, kur bija iespējams tiešais kontakts. „Sistēma ir vājprātīgi birokratizēta, birokrātija pat bremsē psiholoģiski, ne tikai tas, ka nav laika, un, neņemot vērā, ka daudzi strādā brīvprātīgi, lai nodrošinātu šī procesa atklātību un caurredzamību”.¹⁰¹ Līdzdalības process tiek sarežģīts, jo pēc Finanšu ministrijas jaunās procedūras ieviešanas vēl vairāk palielinājās lasāmo un izvērtējamo dokumentu skaits. Tāpēc L. Balga pauž neizpratni par to, ka varēja tikt pieļauta rakstiska procedūra, ja vadības komitejai reizi mēnesī bija jāsatiekas.¹⁰²

Tāpat negatīvi tiek raksturota projektu vērtēšana, jo pēc L. Balgas domām, valsts sistēmas vērtētāji neprot projektu pieteikumus lasīt, novērtējot to ietekmi, kas varētu būt vērsta uz sabiedrības attīstību. Tādēļ finansējums tiek piešķirts vājākām organizācijām, vājākiem projektiem, neizvērtējot to ietekmi uz sabiedrību, visbeidzot tiek apstiprināti projekti, kas neatbilst vadlīnijām. Rezultātā finansējums tiek piešķirts kādiem grupējumiem, nevis vajadzībai, ko prasa sabiedrība, bet nevalstiskais sektors zina vislabāk, kur ir vislielākā finansējuma nepieciešamība.¹⁰³ Šajā gadījumā NVO rodas situāciju, ka tās nav spējīgas piedalīties Latvijas attīstības veicināšanā, kas būtība ir SF mērķis.

Sistēmas komplicētība rada šķēršļus efektīvai sabiedrisko organizāciju līdzdalībai SF vadībā un uzraudzībā, tāpat arī apgrūtina žurnālistu piekļuvi vajadzīgajai informācijai. Zaļo kustības pārstāve Alda Ozola- Matule kā vienu no nepilnībām SF fondu plānošanā un apgūvē nosauc

---

¹⁰⁰ Turpat.

¹⁰¹ Intervija ar Lailu Balgu, Sieviešu tiesību institūta valdes priekšsēdētāju, 17.03.2007.

¹⁰² Turpat.

¹⁰³ Turpat.

Finanšu ministrijas nepietiekošo aktivitāti izskaidrojot, piemēram, to, kas ir inovatīvie projekti, kā rezultātā netiek iesniegti projekti, tāpēc uzskatot, ka sabiedrībai nav ideju šādu projektu pieteikumu gatavošanā, tā rezultātā struktūrfondu finansējuma pārpalikumu no viena fondā, pārliet citā, nevis tiek nodrošināta ilgi gaidītā inovatīvā uzņēmējdarbība.¹⁰⁴ Papildinot informācijas nepieciešamību, šo pašu situāciju uzsver Sieviešu tiesību institūta valdes priekšsēdētāja L. Balga, ka netiek nodrošināta informācija un izskaidrojumi, kas ir šie inovatīvie projekti, kas būtu Latvijas situācijā nepieciešams. Finanšu ministrija paredzētos līdzekļus novirza citiem projektiem, tāpēc būtu nepieciešama programma, lai cilvēkus apmācītu, kas īsti ir inovatīvi projekti. Tad būs inovatīvi projekti, nevis finansējums tiktu pārdeģāts citiem projektiem, jo liekas, ka nevienam nav ideju.¹⁰⁵

Kā ļoti nozīmīgu faktoru vairāki NVO pārstāvji nosauc cilvēkresursu problēmu, ka trūkst zinošu cilvēku, kas ir spējīgi nodrošināt kvalitatīvu projektu izstrādi. Šo problēmu uzsver arī vairākas ministrijas. Piemēram, Īpašu uzdevumu ministra Eiropas Savienības līdzekļu apguves lietās 2006. gada pēdējā ceturkšņa ziņojumā teikts, ka joprojām kā nozīmīgākais lēnā finansējuma pieprasījumu iesniegšanas cēlonis ir nekvalitatīvi sagatavotie finansējuma pieprasījumi, lai gan notiek intensīva projektu īstenotāju apmācība finansējuma pieprasījuma aizpildīšanai.¹⁰⁶ Šo pašu problēmu uzsver arī Finanšu ministrija savā ziņojumā par trešā ceturkšņa finanšu līdzekļu apguvi. Uzsverot kā vienu no galvenajām SF pieprasījumu aprites problēmām ir nepietiekamā projektu īstenotāju kapacitāte sagatavot kvalitatīvus un pareizus SF pieprasījumus.¹⁰⁷ Piemēram, ES lietu departaments, slodzei augot, veica nepieciešamās konsultācijas reģionos. Labklājības ministrijas oficiālās konsultācijas tika nodrošinātas visos reģionos no Nodarbinātības valsts aģentūras puses. L. Balga norāda, ka Latgales nodarbinātības valsts aģentūras darbiniekiem tika nodrošinātas apmācības, lai pēc tam būtu iespēja konsultēt Latgales reģionā ieinteresētos projektu pieteikumu izstrādātājus. Apsveicama ir dažāda vecuma iedzīvotāju vēlme iesaistīties ES jautājumu risināšanā. L. Balgas informē, ka apmācību grupā bija ieradušies cilvēki, kuri iepriekš nebija dzirdējuši, kas ir projekts, Ņemot vērā šo faktu, viņa secina, ka tā rezultātā 80% bija nepareizi konsultēti projekti un ka vainīgi izrādījās konsultanti.¹⁰⁸ Ņemot vērā šos faktu, apgrūtināši ir izprast kādā mērā tie ir trūkstošie cilvēkresursi, kas negatīvi ietekmē projektu pieteikumu gatavošanu

¹⁰⁴ Intervijas ar Aldu Ozolu-Matuli, Zaļo kustības valdes priekšsēdētāju, 09.03.2007.

¹⁰⁵ Intervija ar Lailu Balgu, Sieviešu tiesību institūta valdes priekšsēdētāju, 17.03.2007.

¹⁰⁶ Īpašu uzdevumu ministra Eiropas Savienības līdzekļu apguves lietās informatīvais ziņojums par Eiropas Savienības finanšu resursu apguvi. www.esfondi.lv (Eiropas Savienības Struktūrfondu mājas lapa; aplūkota 28.04.2007.).

¹⁰⁷ Finanšu ministrijas informatīvais ziņojums par Eiropas Savienības finanšu resursu apguvi. www.esfondi.lv (Eiropas Savienības Struktūrfondu mājas lapa; aplūkota 28.04.2007.).

¹⁰⁸ Intervija ar Lailu Balgu, Sieviešu tiesību institūta valdes priekšsēdētāju, 17.03.2007.

vai tomēr pārāk sarežģītā projektu pieteikumu procedūra kā rezultātā rodas cilvēkresursu trūkums, jo sarežģītās procedūras rezultātā projektu pieteikumu rakstītājiem trūkst motivācijas darbu turpināt. Tomēr, lai arī minētā procedūra ir sarežģīta, netrūkst projektu pieteikumu rakstīšanas padomdevēji, vai citiem vārdiem, dažādie konsultāciju uzņēmumi, veiksmīgai finanšu resursu apguvei. Tāpēc, lai arī, šajā darbā tiek apskatītas interešu grupas, kas šajā gadījumā ir nevalstiskās organizācijas jeb biedrības, kas lielākoties nodarbojas sociālo un vides jautājumu risināšanu, nevar izslēgt arī citu interešu grupu veidošanos un līdzdalību ES SF apgūvē, kas visdrīzāk ir nodrošinājušas savu darbību labvēlīgos apstākļos, kas šajā gadījumā ir sarežģītā administratīvās procedūra.

Tāpat tiek izteikti novērojumi par aizspriedumiem, kas pastāv Latvijas sabiedrībā. Cilvēks, nezinot latviešu valodu, nevar uzrakstīt projekta pieteikumu, tā rezultātā lielas krievvalodīgo grupas ir izslēgtas no iespējas saņemt finansējumu projektiem, jo tos var iesniegt tikai latviešu valodā. Tāpēc tiek iesniegti neskaidri un nesaprotami projektu pieteikumi, rezultātā projekti ir jānoraida. L. Balga uzskata, ka nedrīkst nodalīt latviešu vai krievu projektus, jo līdzekļi ir nepieciešami abām pusēm¹⁰⁹ Tāpēc var secināt, ka krievvalodīgie būtu bijis nozīmīgs resurss ES SF apgūvē, kas šajā gadījumā administratīvās procedūras rezultātā kavē Latvijā dzīvojošo cittautiešu līdzdalību fondu apgūvē, kas varētu būt arī nozīmīgs faktors turpmākai veiksmīgai sadarbībai starp valsti un sabiedrību kopumā, nodrošinot veiksmīgāku sapratni starp dažādām sabiedrības grupām un veicinot vienmērīgāku valsts attīstību dažādos reģionos.

Kā traucējošus faktorus projektu pieteikumu izstrādes un realizēšanas procesā var minēt neziņu par to, vai projektu būs iespējams turpināt, kā arī neskaidro projekta nobeigumu. Pirmkārt, neziņa par to, vai projektu būs iespējams turpināt, jo NVO uztver projektus kā ilgtermiņa izdevumus vairāku gadu garumā. Kā riskus ES struktūrfondu apgūvē A. Bērziņš min atšķirīgos resursus, sociālā fonda projektos priekš ieguldījums ir liels, daudzi nevar to atļauties. Otrkārt, uzsver A. Bērziņš projekta neskaidrais noslēgums ir viena no galvenajām problēmām struktūrfondu apgūvē NVO. Šajā situācijā ir apgrūtināti piesaistīt cilvēku no ārpuses, lai nodarbotos ar projekta izstrādi un realizāciju, jo nav zināms, vai pēc projekta noslēguma cilvēkam būs iespēja darboties organizācijā vai ne. Tāpēc cilvēks, kas nodarbojies ar viena projekta izstrādi, nesaskatot iespēju palikt kādā no organizācijām, iesaistās citos projektos, atstājot iepriekšējo darba vietu. A. Bērziņš uzsver, ka projektu atskaites jāiesniedz pēc projekta realizēšanas, bet bieži šis cilvēks no organizācijas jau ir aizgājis.¹¹⁰

---

¹⁰⁹ Turpat.

¹¹⁰ Intervija ar Andri Bērziņu, Rīgas Samāriešu apvienības valdes priekšsēdētāju, 19.03.2007.

Ne tikai NVO pārstāvji intervijās norādīja ar projektu pieteikumu izstrādes un apguves procesā novērotajiem sarežģījumiem, arī laikrakstos tiek publicēti raksti, kuros dažādu asociāciju pārstāvji pauž neizpratni par sarežģīto procedūru. Piemēram, Latvijas kokrūpniecības asociācijas Latvijas koks izpilddirektors Andris Plezers secinājis, ka: „Nosacījumi ES līdzfinansējuma saņemšanai ir samērā bargi un tos izpildīt nevarēs nebūt ne visi ES naudas kārotāji”¹¹¹ Savukārt, Mašīnbūves un metālapstrādes rūpniecības uzņēmēju asociācijas priekšsēdētājs Vilnis Rantiņš norāda, ka uzņēmējiem, kas ir pieteikušies uz ES līdzfinansējumu savu iecerēto projektu realizācijai, to īstenošana izmaksā uz pusi lētāk, taču vienlaikus jāreķinās, ka ir vajadzīgs samērā ilgs laiks, kamēr pieteiktais projektu izvērtē un saņem atļauju to īstenot. Tāpēc jāreķinās ar to, ka šajā laikā bieži vien pieaug visdažādākās izmaksas, kā rezultātā projekts sadārdzinās uz uzņēmēja rēķina. Rantiņš uzskata, ka garais pieteiktā projekta izskatīšanas laiks un iepirkumu procedūra ir galvenie aspekti, kuri daļai uzņēmēju liek atnest ar roku pretendēšanai uz ES struktūrfondu atbalstu.¹¹²

Šis laikietilpīgais process ir bijis kā apgrūtinājums ne tikai dažādiem uzņēmumiem, cenšoties pieteikties līdzekļu apguvei. Latvijas Pašvaldību savienības padomniece Eiropas Savienības fondu jautājumos Mudīte Priede, uzsver, ka bieži ir izteikta kritika par neadekvāti ilgo izvērtēšanas procedūru, kā rezultātā projekta izmaksas sadārdzinās.¹¹³

Savukārt, Latvijas kokmateriālu eksportētāju asociācijas priekšsēdētājs Jānis Apsītis norāda, ka ES struktūrfondi ir paredzēti arī izglītībai, taču tos, kā rāda līdzšinējā pieredze, ir grūti „paņemt”, jo vajadzīga konkrēta sistēma, kā to izdarīt. J. Apsītis uzskata- ņemot vērā to, ka katrs no lielajiem kokrūpniecības uzņēmumiem ir veicis un arī šobrīd veic darbinieku profesionālo apmācību, „sūtot” tos uz citām valstīm, tad šos tēriņus un projektus arī vajadzētu iekļaut ES struktūrfondu atbalstam. Viņš savu teikto pamato ar to, ka uzņēmums, apmācot darbiniekus, ceļ darbinieku kvalifikāciju un konkurētspēju darba tirgū, iegūst lielāku darba ražīgumu, kā rezultātā parādās iespēja maksāt ievērojami lielāku darba atalgojumu, un valsts tā rezultātā saņem lielākus ieņēmumus no sociālā nodokļa, bet pašvaldības no iedzīvotāju ienākuma nodokļa.¹¹⁴ Šādu attīstības plānu piedāvā Apsītis, izvērtējot ES SF apguves trūkumus, bet cenšoties izprast un apzināt to lietderīgāku izmantošanu ne tikai kādas šauras

¹¹¹ Ķirsons M. Asociācijas izpilddirektors: nosacījumi ES līdzfinansējuma saņemšanai ir samērā bargi. www.db.lv (Laikraksta Dienas Bizness mājas lapa; aplūkota 13.03.2007.).

¹¹² Attīstību balsta uz pašu nopelnīto un ES naudu. www.db.lv (Laikraksta Dienas Bizness mājas lapa; aplūkota 13.03.2007.).

¹¹³ Intervija ar Mudīti Priedi. Latvijas Pašvaldību savienības padomnieci ES jautājumos, 16.03.2007

¹¹⁴ Darbinieku apmācībai vēlas izmantot ES struktūrfondu naudu. www.db.lv (Laikraksta Dienas Bizness mājas lapa; aplūkota 13.03.2007.).

nozāres ietvaros, bet kopumā izvērtējot iespēju nodrošināt veiksmīgāku valsts attīstību kopumā.

„Delna”, izvērtējot SF apguves procesu starpziņojumu informē, ka ES struktūrfondu lēmumu pieņemšanas gaitā tiek radītas dokumentu kaudzes un pats lēmumu pieņemšanas process ir sarežģīts un necaurskatāms, savukārt realitāte ievērojami atšķiras no dokumentos noteiktajiem mērķiem un uzdevumiem.¹¹⁵

Kavējošs faktors struktūrfondu apgūvē ir sabiedrības pesimistiskā noskaņa par iespēju saņemt finansējumu, ko uzsvēra arī intervētie NVO pārstāvji. Tirgus un sabiedriskās domas pētījuma centrs „SKDS” 2005.gadā veica kvantitatīvo pētījumu „Sabiedrības informētība par Eiropas Savienības struktūrfondu apgūvi Latvijā”.

Sabiedrības kopējā viedokļa attēlošanai par Eiropas Savienības struktūrfondu piesaisti, izmantos tirgus un sabiedriskās domas pētījuma centra „SKDS” 2005.gadā veikto kvantitatīvo pētījumu Sabiedrības informētība par Eiropas Savienības struktūrfondu apgūvi Latvijā, kurā piedalījušies 1015 respondenti.¹¹⁶

Viens no jautājumiem, kas tiek uzdots šajā pētījumā ir- Kā Jūs kopumā vērtējat Eiropas Savienības struktūrfondu līdzekļu apgūvi Latvijā? No aptaujātajiem lauksaimniekiem 78,6 procenti ir atbildējuši, ka tā ir bijusi drīzāk sekmīga, bet tikai 21,4 procenti atbildējuši, ka drīzāk nesekmīga. 3,7 procenti no uzņēmējiem atbildējuši, ka struktūrfondu apgūvi vērtē kā ļoti sekmīgu. Šādas atbildes norāda uz to, ka ir neliela sabiedrības daļa, kas ļoti veiksmīgi spējuši izmantot struktūrfondu piesaisti personīgi vai ir informēti par citiem.

Atbildi uz jautājumu- Jūsaprāt, kādi ir Eiropas Savienības struktūrfondu līdzekļu apguves mērķi? Vairākums, tas ir, 45,2 procenti no visiem respondentiem ir atbildējuši, ka struktūrfondu līdzekļu mērķis ir vispārēja valsts labklājības celšana. Tomēr atbildēs tiek norādīti arī citi mērķi, piemēram, „bagātos pataisīt vēl bagātākus”, „savam izdevīgumam”. Lai arī šie ir tikai daži piemēri, kas ir minēti pētījumā, tas norāda uz pastāvošo negatīvo noskaņu struktūrfondu piesaistes procesā. Pamatota vai varbūt nepamatota kritika tam, ka struktūrfondos pieejamais finansējums ir sasniedzams tikai nelielai sabiedrības daļai.

---

¹¹⁵ Janova K. ES fondu sadales procesa analīze no pretkorupcijas perspektīvas un informācijas atklātības veicināšana ES fondu apgūvē Latvijā. (Sabiedrība par atklātību Delna mājas lapa; aplūkota 28.03.2007.).

¹¹⁶ Latvijas iedzīvotāju aptauja „Sabiedrības informētība par Eiropas Savienības struktūrfondu līdzekļu apgūvi Latvijā” www.esfondi.lv (Eiropas Savienības struktūrfondu mājas lapa; aplūkota 09.02.2007.).

Sniedzot atbildi uz jautājumu- Vai Jūs esat mēģinājis pieteikt projektu ES struktūrfondu piesaistei 6,2 procenti respondentu atbildējuši, ka, jā. Savukārt, sniedzot atbildes uz jautājumu, kā vērtējat „administratīvo aparātu”-Vai bija vienkārši izstrādāt un iesniegt projektu?- 13 procenti no visiem respondentiem, kas iesnieguši pieteikumus atbildēja, ka, jā, bet 23, 9 no visiem atbildēja, ka noteikti, nē. Tāpēc jāsecina, ka struktūrfondu piesaiste ir apgrūtināta sarežģītās un neskaidrās administrācijas rezultātā, kas liedz lielākai sabiedrības daļai piesaistīt nepieciešamos resursus.

Pretēji „Delna” pozitīvajai pieredzei, kad aktīvas darbības rezultātā tika panākta informācijas publiskošana par finansētajiem projektiem, šeit parādās cits viedoklis. Iesniegtos komentārus vērtēja tie paši nozaru ministriju ierēdņi, kas dokumentu sagatavojuši, nevis eksperti, kas jautājumus skatītu pēc būtības. Tādējādi saglabājās šaurais nozaru skatījums, vadoties pēc attiecīgās ministrijas atbildības jomas. Lielākā daļa komentāru tika noraidīti, galvenokārt ņemot vērā redakcionālos priekšlikumus. Piemēram, spraiga izvērtās vides organizāciju diskusija ar Satiksmes ministrijas pārstāvjiem par veloseliņu attīstību. Varēja dzirdēt pat tādas kuriozus argumentus, ka "Latvijā klimatiskie apstākļi neesot piemēroti velotransporta attīstībai". Atliek vien brīnīties, kā ar klimatisko apstākļu nelabvēlību tikuši galā mūsu kaimiņi, jo gan Lietuvā, gan Igaunijā (nemaz nerunājot par Skandināvijas valstīm) velotransportam paredzētā infrastruktūra ir ievērojami attīstītāka nekā Latvijā.¹¹⁷

Latvija valsts attīstību mēģina plānot jau kuru reizi, taču tiek uzsvērts, ka atbildību sadalījums starp ministrijām efektīvu plānošanu kavē. Vai visa izrāde ar sabiedrisko apspriešanu un saskaņošanas sanāksmēm nepieciešama tikai tādēļ, lai Eiropa pateiktu, ka notika konsultācijas ar sabiedrību, ja pat dokumentā faktiski nekas jauns pēc tam neparādās. Ņemot vērā šo situāciju, raksta autori uzsver, ka gribētāju izteikt viedokli par kādu stratēģiju kļūst aizvien mazāk un sabiedrība kļūst aizvien vienaldzīgāka pret notiekošo, jo līdzdalība nav rezultatīva.¹¹⁸

Analizējot NVO līdzdalības iespējas, tiek uzsvērts, ka no valsts iestāžu puses pastāv viedoklis, ka NVO administratīvā kapacitātes ir zema, nemākot lietas darīt laikā un atskaites iesniegt laikā, savukārt, NVO uzskata, ka prasības ir neadekvātas, jo nesaprot to, ka projektu iesniedzēji nav cilvēki, kuri ikdienā strādā ministrijās ar dokumentiem.¹¹⁹ Praktiskās prasības kavējošais faktors, sākotnējo vērtēšanas kritēriju trūkums, projektu izvērtēšana notiek pēc

¹¹⁷ Intervija ar Aldu Matuli-Ozolu., Zaļo kustības valdes priekšsēdētāju, 09.03.2007.

¹¹⁸ Turpat.

¹¹⁹ Intervija ar Karīnu Janovu, NVO pārstāvi, 17.03.2007

principa, „kas pirmais nāk, tas pirmais maļ”. Lai kādas ir administratīvās prasības, bet EK atskaites galus kopā nevar savilkt, kopā kam cik iedots.¹²⁰

Raksturojot administratīvo nosacījumus, K. Janova pauž viedokli, ka NVO līdzdalību kavējošais faktors ir tas, ka atskaitīšanās sistēma ir veidota „Ar tādu attieksmi, ka tas, kam naudu iedos, to nozags. Sistēma kļūst spēcīgāka par to cilvēku, kas piedalās. Nevis cilvēci, bet ļoti sistēmiski. Ir sajūta, ja nebūs pa katru izlietoto līdzekli atskaites, nauda tiks vienkārši nozagta.”¹²¹

Paeglīte, aprakstot apvienības centienus, izdara secinājumus, par kuriem viņa vēlas informēt arī citus projektu pieteicējus. Pirmkārt, autore uzsver, ka neizdosies bez izturīgas komandas. Vairāki intervētie NVO pārstāvji arī uzsvēra, ka ļoti svarīgi ir cilvēkresursi un viņu zināšanas projektu pieteikumu izstrādē. Otrkārt, pašam iesniedzējam ir jāpārziņa visa procedūra, jāsaprot projekta pārstrādāšanai, jābūt gatavam uz to, ka saskaņošanas procesā parādīsies arvien jauni iebildumi. Autore uzsver, ka ministriju atbalsts nacionālo programmu izstrādāšanā ir ļoti svarīgs, tēmas aktualitāte nav garants pret aizķeršanos, projektu īstenotājiem jābruņojas ar lielu pacietību.¹²²

Raksta noslēgumā Paeglīte sniedz ierosinājumus SF apguves uzlabošanai. Autore uzsver, ka jāsaprot dažādu struktūrfondu apguvē iesaistīto iestāžu rīcība un potenciālie iesniedzēji precīzi jāinformē par notiekošo, jānodrošina vienādi „spēles noteikumi” visiem iesniedzējiem, jāsamazina programmu un projektu vērtēšanas laiks un jāracionalizē pieteikuma formas, lai atvieglotu smagnējo procesu un neradītu risku programmu īstenošanas laika saīsināšanai, būtu jāizvērtē, vai visiem projektiem neatkarīgi no to apjoma jāpiemēro vienāda procedūra, jāaktivizē apmācība, lai pēc iespējas plašāks potenciālo iesniedzēju loks varētu piedalīties, īpaši jautājumos, kas specifiski struktūrfondu. ¹²³ Sniedzot interviju Laila Balga, Sieviešu tiesību institūta valdes priekšsēdētāja, norādīja uz to, ka apmācības procesam bijušas vairākas ievērojamas problēmas, ka daļēji apmācīto konsultantu nezināšanas rezultātā daudzi projektu pieteikumi tika noraidīti, jo neatbilda noteiktajai struktūrai.¹²⁴

4.3.2. SF finansējuma saņemšanas iespējas

---

¹²⁰ Turpat.

¹²¹ Turpat.

¹²² Paeglīte I. *Struktūrfondu apgušanas mācības*. www.politika.lv (Sabiedriskās politikas portāla politika.lv mājas lapa; aplūkota 28.03.2007.).

¹²³ Turpat.

¹²⁴ Intervija ar Lailu Balgu, Sieviešu tiesību institūta valdes priekšsēdētāju, 17. 03.2007.

„Nauda taisa nauda- ja ir kaut mazliet savas naudas, iegūsi SF naudu. Līdz ko būs saņemta SF nauda, iegūsti arī partnerus. Tā, veidojot savai organizācija pozitīvu bilanci, būs iespēja pieteikties uz lielāka finansējuma projektu konkursiem, savukārt, ja tiek iegūts lielāks finansējums, rezultātā vairāk sadarbības partneru. NVO arī šobrīd pārdzīvo neizpratni, ka ikviens projekts sniedz pozitīvu informāciju bilancei, lai pēc tam būtu iespējams pieteikties apjomīgākiem projektiem, domājot, ka iedoto naudu tāpat notērēs.”¹²⁵

L. Balga uzsver, ka ikvienam, aktīvi darboties gribošam, ir iespēja pieteikties projektu konkursiem, izskaidro ar piemēru, kā viena tikko nodibināta organizācija spēj piesaistīt finansējumu projekta izstrādei. Uzvarēja konkursā organizācija, kas bija tikko nodibināta, ar mīnuss astoņiem latiem bilancē. Latvijā liela problēma, uzsver Balga, ir NVO nevēlēšanās vai neprasme sadarboties ar citām organizācijām, jo visi grib tēlot nabagus. Uzliek zīmogu, ka nauda vajadzīga tikai pašam un kādam provinciālam pasākumam, bet nesadarbojas ar pašvaldību vai organizāciju. Šajā gadījumā organizācijai arī nebija ne naudas, ne darbinieku, ne biroja telpas, bet izvēlējās par sadarbības partneriem Rīgas Domes Pašvaldībām aģentūru, Mājokļu aģentūru, kuras apgrozījums ir 300 tūkstoši gadā, partnerība ir tā, kas jebkuru jauno organizāciju konkurē. Tas nav nekāds arguments, ka organizācija ir jauna.¹²⁶ L. Balga kā vienu no veiksmīgiem sadarbības piemēriem nosauc resursu centru sievietēm „Marta”, kas, piesaistot sadarbības partnerus, līdzfinansējumam no sadarbības partneriem privātajā sfērā, kā arī bankā ņemot aizdevumu, ieguva 1 miljonu ES finansējuma.¹²⁷

Attiecībā uz SF projektu sagatavošanu – valsts, pašvaldību iestādes un konsultanti bieži ir ziņošāki un ar lielāku kapacitāti kvalitatīvāku projektu uzrakstīšanā, salīdzinot ar NVO un mazajiem uzņēmumiem. Tas veicina finansiālo noslāņošanos un bieži nerisina nabadzības, nodarbinātības, reģionu attīstības izlīdzināšanas problēmas.¹²⁸

Apspriežot projektu vērtēšanas kritēriju nepieciešamību un radušās pretrunas, sabiedriskās politikas centra „Providus” pētniece Lolitas Čigāne paskaidro, ka starp ekspertiem, kas vērtē projektus no ekonomiskā viedokļa, ir daudzi banku pārstāvji. Šeit rodas iespējams interešu konflikts, jo vērtētāji ir ieinteresēti apstiprināt tos projektus, kas „iet” caur viņu pārstāvēto banku.¹²⁹ Kā vēl vienu trūkumu projektu vērtēšanas kārtībā jāpiemin situācijas „kas pirmais

---

¹²⁵ Turpat.

¹²⁶ Turpat.

¹²⁷ Turpat.

¹²⁸ Eiropas Savienības struktūrfondu vadības nevalstisko organizāciju konsultatīvā darba grupa 8.sanāksmes protokols. www.esfondi.lv (Eiropas Savienības struktūrfondu mājas lapa aplūkota 16.03.2007.).

¹²⁹ Turpat.

brauc, tas pirmais maļ”.¹³⁰ Šajā gadījumā jānosauc situācijas, ka projektu finansējumu iespējams saņemt tiem, kuri pirmie uzzinājuši un kuri pirmie iesnieguši projektus.

Taču biedrības „Latvijas pilsoniskā alianse” pārstāve Rasma Pīpiķe uzsver, ka būtiski nodrošināt NVO līdzdalību Nacionālā attīstības plāna izstrādē, un ĪUMSILS varētu veicināt izpratni par to sadarbībā ar citām ministrijām. Tas ļautu izvairīties no iepriekšējām kļūdām, ka NVO un maziem uzņēmumiem praktiski nebija iespēju iegūt struktūrfondu finansējumu, jo latiņa to apguvei ir par augsta, nav kredīta vēstures, nav līdzfinansējuma un priekšfinansējuma iespējas.¹³¹

„Latvijas Zemnieku federācijas” valdes priekšsēdētājs, Modris Jansons, vērtējot NVO līdzdalības efektivitāti struktūrfondu vadības komitejas sēdēs, uzsver, ka NVO darba grupas locekļu klātbūtne fondu padomju sēdēs ir pozitīva. Interesanti, lai noteiktu NVO tiesības, jau vairākkārtīgi ir mainīti Vadības komiteju nolikumi. Grūti pietiekoši argumentēti komentēt atsevišķu projektu nepilnības, ja projekti izskatīšanai un apstiprināšanai tiek virzīti 2 paketēs – apstiprināmie projekti un noraidāmie, piemēram, kad viena projekta dēļ nākas noraidīt vai apstrīdēt visu projektu paketi. Tiek uzsvērts, ka darba grupa cenšas atrast un ieviest vienotu pieeju un pārraudzība struktūrfondu ekspertu izvēlē, lai izvairītos no subjektivitātes un nodrošinātu kvalitāti. Kā arī cenšanās izvērtēt un apjaust vērtēšanas komisiju darbu un ekspertu interešu konflikta iespējamību struktūrfondu pieteikto projektu izskatīšanā.

Iespējams, ka daudzas no sistēmas nepilnībām ir profesionalitātes trūkuma sekas, tomēr jāsecina, ka nesakārtotībā ir radīta iespēja SF sistēmu izmantot ļaunprātīgos nolūkos, piemēram, informācija par projektiem un iepirkumiem pieejama noteiktam cilvēku lokam, kas savus projektus var sagatavot ātrāk nekā citi, un vienlaicīgi nodrošināts arī tas, lai tie, kas pirmie projektus iesniedz, pirmie arī tiek pie naudas.¹³²

Projekta laikā „Delna” ir analizējusi sistēmas nepilnības un spējusi ierosināt vairākus uzlabojumus, piemēram, atklāto konkursu procedūras sakārtošanu IZM gadījumā, aktualizējusi jautājumu par informācijas atklātību par atbalstītajiem projektiem, veicinājusi

---

¹³⁰ Intervija ar Aldu Matuli-Ozolu, Zaļo kustības valdes priekšsēdētāju, 09.03.2007.

¹³¹ Darba grupas sapulces protokols. www.esfondi.lv (Eiropas Savienības struktūrfondu mājas lapa; aplūkota 15.03.2007.).

KNAB iesaistīšanos jautājuma par interešu konflikta risināšanā, aizsākusi diskusiju par specifisko vērtēšanas kritēriju maiņas nepieciešamību.¹³³

Šie piemēri norāda uz NVO līdzdalības nepieciešamību ES struktūrfondu apgūvē, lai turpinātu uzlaboties šo fondu apguves caurredzamība un netiktu pieļauta šauru interešu grupu mērķu realizēšana, bet struktūrfondi tiktu izmantoti valsts kopējās attīstības labā.

Minot par zemo līdzdalību SF apgūvē, tā uzsver to, ka sabiedrībā pastāv skepse par notiekošo, jo daudzi uzskata, ka tāpat ir korupcija un nauda jau sadalīta, pirms iesniegts projekta pieteikums. Šo problēmu izvērtē arī K. Janova. Viņa uzsver, ka, ņemot vērā vispārējo augsto korupcijas uztveres līmeni, SF vadošajai un citām administrējošajām iestādēm ir jādara viss iespējamais, lai mazinātu sabiedrības aizdomas un bažas par efektīvu un lietderīgu SF līdzekļu izlietojumu. Informācijas atklātība ir pirmais nepieciešamais, pie tam visvieglākais solis virzienā uz sabiedrības attieksmes maiņu.¹³⁴

Pozitīvi vērtējama NVO līdzdalības ES SF līdzekļu apgūvē, kas sniedz ievērojamu palīdzību kādai sabiedrības daļai. Atzinīgi vērtējama apņemšanās informēt tos, kuri vēlas aktīvi darboties, bet trūkst ideju. Projekta ietvaros „Projektu ideju fabrika” tika izsludināts projektu pieteikumu konkurss, kuru mērķis ir veicināt nodarbinātību, uzlabot izglītības kvalitāti un mazināt sociālo atstumtību. Ar ESF finansējumu tika atbalstīti 30 projekti. Kā rezultātā projekta īstenotāji, uzsverot sabiedrībā pastāvošo uzskatu, ka Latvijas iedzīvotājiem trūkst radošas idejas projektiem, kuriem būtu iespējams iegūt ES finansējumu, apkopoja atbalstītos projektu pieteikumus un intervēja katra projekta īstenotāju, kā rezultātā izstrādāja palīgu citiem potenciālajiem projektu iesniedzējiem, kuriem trūkst idejas projektu tēmām.¹³⁵

NVO līdzdalība nodrošināja tādu projektu īstenošanu „Kā noturēt uz pareizā ceļa”, „Sadzirdēt vienam otru”, „Gatavojamies patstāvīgai dzīvei”, „Braila raksts skolas somā”, „Darbība pret vardarbību”, „caur „Skype” pie pasniedzēja”, „Brīvs no cietuma, brīvs no darba”, šie ir tikai daži īstenotie projekti, kas, iespējams, nebūtu īstenoti, bez nevalstisko organizācijas palīdzības šādu iespēju sniedzot.

Piemēram, projekts „Braila raksts skolas somā” ir kā neliels solis ceļā uz to, lai vājredzīgie bērni un jaunieši varētu pilnvērtīgi integrēties sabiedrībā. Skolēniem tas atvieglos dzīvi –

¹³³ Janova K. Starpziņojums. www.delna.lv (Sabiedrība par atklātību delna mājas lapa; aplūkota 05.04.2007.).

¹³⁴ Turpat.

¹³⁵ *Projektu ideju fabrika*. www.politika.lv (Sabiedrība par atklātību delna mājas lapa; aplūkota 05.04.2007.).

vienīgais, kas nepieciešams, ir dators un printeris, kur var izdrukāt tekstu braila rakstā. Projekta iesniedzējs ir SIA, tāpēc Ieva Morica, Amerikas partnerattiecības fonda direktore, uzsver, ka esam pieraduši, ka cilvēku ar īpašām vajadzībām integrācija sabiedrībā parasti ir nevalstisko organizāciju rūpju lokā, bet šis ir labs piemērs tam, ka arī uzņēmēji var sniegt savu ieguldījumu integrācijā.¹³⁶

Nevalstisko organizāciju līdzdalība šo struktūrfondu uzraudzībā, veicot „sargsuņa” lomu, lai informācija būtu pieejama un lai process būtu atklāts, ir vērtējama pozitīvi. Arī iedrošinot un atbalstot dažādas organizācijas un pašvaldības projektu pieteikumu rakstīšanā ar nepieciešamo informāciju un labas prakses piemēru aprakstīšanu vērtējama visnotaļ pozitīvi. Ņemot vērā iepriekš rakstītās problēmu situācijas un aktīvo darbību, cenšoties uzlabot SF apguves procesu sabiedrības interesēs, darba turpinājumā būs darbības izvērtējums par līdzdalības iespējām un problēmām to īstenojot no NVO pārstāvju puses.

---

¹³⁶ Rebaine I., Ramāne I. *Braila raksts skolas somā*. www.politika.lv (Sabiedriskās politikas portāla politika.lv mājas lapa; aplūkota 28.03.2007.).

5. NVO līdzdalības nozīme Latvijā Eiropas Savienības struktūrfondu plānošanā un apgūvē no 2004-2006

Kopumā pirmais periods 2004-2006 ir bijis sekmīgs, to apliecina spēja iegūt un apgūt 96% no piešķirtā finansējuma.¹³⁷ Lai noskaidrotu, kāda ietekme un līdzdalība ir bijusi no NVO puses šo līdzekļu apgūvē un uzraudzība, turpinājumā tiks apkopoti un analizēti NVO pārstāvju viedokļi. Lai būtu iespējams izvērtēt, cik liela nozīme ir bijusi nevalstiskajam sektoram, tiks apkopoti un analizēti nevalstisko organizāciju pārstāvju viedokļi un NVO līdzdalības panākumi.

Pēc Litas Kokales, Finanšu ministrijas, ES fondu departamenta informācijas un publicitātes nodaļas vadītājas vietnieces, teiktā uz 2007. gada sākumu apstiprināti bija ap 5000 ES struktūrfondu projektu, līgumi par to ieviešanu noslēgti ar aptuveni 4000 projektu ieviesējiem.

Intervijā ar A. Matuli, kas piedalījās darba grupā, kā ar bijusi darba grupas vadītāja, atbildot par sabiedrības ieguvu no NVO līdzdalības, uzsver, ka „Latvijas Zaļās kustības” mērķis bija nodrošināt vidi saglabājošu projektu pieteikumu apstiprināšanu, tādā veidā cenšoties realizēt visas sabiedrības intereses dzīvot nepieciešamību tīrā un sakoptā vidē. Kaut arī galvenie uzdevumi, kas tiek pieminēti, ir SF plānošanas un apguves caurspīdīguma nodrošināšana, kā arī vienlīdzību informācijas pieejamībā. „Zaļo” kustība informācijas plūsmu nodrošināja ar izveidotu elektroniska pasta adresu sarakstu, kas izrādījuši interesi par vides jautājumiem, uz kurām tika nosūtīti aktuālie jautājumi par SF apguvi, tādā veidā dodot iespēju izdarīt komentārus un izteikt ierosinājumus, tomēr A. Matule uzsver, ka atsaucība no NVO bijusi ļoti zema komentāru veikšanā. Uzsverot nepieciešamo darba apjomu, daudzo lappušu skaistu, kas jāizlasa, bet nav garantija, ka ieteikumi tiks ņemti vērā.¹³⁸ M. Priede uzsver, ka NVO pārstāv sabiedrības intereses ES struktūrfondu plānošanā un apgūvē kopumā. NVO seko, vai process ir caurspīdīgs jeb atklāts, vai tiek pielietots partnerības princips.¹³⁹

Starptiņojumā ir uzsvērts arī tas, ka „Delna” ir veikusi daudzu dokumentu analīzi, gatavojoties gan Vadības komitejas un Uzraudzības komitejas sēdēm. Tomēr tiek uzsvērts tas, ka šis ir ļoti laikietilpīgs darbs ar ļoti zemu atdeves procentu. Kaut gan tiek uzsvērts laikietilpīgums, autore ir pārliecināta, ka „Delna” turpinās dokumentu analīzi, jo līdzšinējā pieredze liecinot, ka dokumentos ietvertajās nepilnībās, pretrunās, klajā pretlikumībās slēpjas

¹³⁷ www.esfondi.lv (Eiropas Savienības struktūrfondu mājas lapa; aplūkota

¹³⁸ Intervija ar Aldu Ozolu- Matuli, Zaļo kustības valdes priekšsēdētāju. 09.03.2007.

¹³⁹ Intervija ar Mudīti Priedi, Latvijas Pašvaldību savienības padomnieces ES jautājumos. 19.03.2007.

pamatojums rīcībām, kas neatbilst labas pārvaldības principiem. Lai panāktu SF vadības sistēmas uzlabojumus, nepieciešams pārzināt dokumentos rakstīto, lai argumentēti pamatotu pārmaiņu nepieciešamību.¹⁴⁰ Šeit parādās dažu NVO centieni, izmantojot savus resursus, darboties sabiedrības interesēs, pārstāvot ne tikai kādas šauras grupas intereses.

Tomēr visi kā viens no intervētajiem NVO pārstāvjiem uzsver, ka sabiedrības ieguvums no NVO līdzdalības ir, kā Matule to dēvē, „klātbūtnes efekts”. Viņa uzsver to, ka valsts ierēdņiem, pildot rutīnas darbu, rodas sajūta, ka viņu darbība tiek vērota no malas, un tas liek pievērsties uzdevumu veikšanai daudz rūpīgāk. Karīna Janova uzsver, ka sabiedrība ieguva no tā, ka formālajā procesā ierēdņiem bija jārēķinās ar NVO klātbūtni, ar sabiedrības interesi par šo tēmu, jo šobrīd rēķinās ar NVO un jau savlaicīgi jāpiesaista darba grupās. Janova NVO darbību SF plānošanas un apguves sākotnējā posmā vērtē kā cīņu pat to, lai lēmumu pieņemšanas procesā kāds tiktu ielaists iekšā. Apziņas un sapratnes veidošana, skaidrojot, ko nozīmē caurspīdīgs lēmumu pieņemšanas process vai demokrātijas process kā tāds. Noslēgumā Janova secina, ka diskusijas ir un process ir atklāts, tas ir galvenais ieguvums, ko NVO panāca savas līdzdalības rezultātā.¹⁴¹

Savukārt cits skatījums ir autoru kolektīvām, kas veidoja publikāciju, analizējot SF apguvi no sabiedrībai nozīmīgā, bet vēl šobrīd ne īpaši aktuālā vides jautājumu skatu punkta. Stratēģiju veidošanas un lēmumu pieņemšanas labirintiem par to, kā Latvija plāno tērēt Eiropas Savienības fondus, izsekot spēja tikai daži nevalstiskā sektora pārstāvji, jo Finanšu ministrija iespēju komentēt sagatavoto stratēģiju nemēģināja īpaši popularizēt. Lai gan sabiedriskā apspriešana tika izsludināta, tomēr iespēja izteikt viedokli par šo nozīmīgo dokumentu parādījās tikai ES fondu mājas lapā un Finanšu ministrijas organizētajā preses konferencē. Tomēr nevalstisko vides organizāciju pārstāvji ieguldīja savu laiku, gatavojot desmitiem komentāru un piedaloties daudzās sanāsmēs, cerot, ka tam būs kāda nozīme un stratēģijas gala versijā parādīsies arī videi un sabiedrības veselībai būtiskas prioritātes.¹⁴²

J. Brizga, 2005. gadā veicot pētījumu par NVO un sabiedrības līdzdalību SF plānošanā un apguvē, uzsver, ka programmēšanas stadijā, kad tiek sagatavoti attīstības plāni un programmas papildinājums, kā arī citi dokumenti, kas nosaka fondu plānošanas, vadības, uzraudzības, kontroles un novērtēšanas mehānismus, sabiedrības līdzdalība parasti izpaužas

---

¹⁴⁰ Turpat.

¹⁴¹ Intervija ar Karīnu Janovu, NVO pārstāvi, 16.03.2007.

¹⁴² Matule O.,A., Brizga J., Blacers O., Junkers A. *Labklājība nozīmē arī tīru vidi*. www.politika.lv (Sabiedriskās politikas portāla politika.lv mājas lapa ; aplūkota 22.03.2007.).

konsultācijās ar atbildīgajām institūcijām un piedaloties sabiedriskajās apspriedēs, norādot uz to, ka sabiedrības līdzdalība attīstības plāna plānošana ir katras nacionālās valsts kompetencē. Līdz ar to sabiedrības loma struktūrfondu izstrādē katrā valstī atšķiras un pamatā ir atkarīga no valdības vēlēšanās sadarboties un sabiedriskā sektora gatavības aizstāvēt sabiedriskās intereses.¹⁴³

Lai arī process nevienai no pusēm, valsts institūcijām un nevalstiskajam sektoram nav bijis viegls, tas bijis nopietns pārbaudījums, veidojot un cenšoties īstenot sadarbību. A. Bērziņš uzsver, ka liela nozīme ir bijusi NVO klātbūtnei. Tas ir bijis kā pozitīvs efekts dažādu valsts institūciju darbībai, jo tā tiek noteikti vienādi spēles noteikumi tam, ka nevalstiskā sektora viedoklis ir jāņem vērā. NVO līdzdalība ir nepieciešama un lietderīga NVO aktuālās informācijas iegūšanā, kā arī ministrijām, jo partnerība un NVO un valsts iestādēm ļāva saprast nevalstisko organizāciju nozīmi kā padomdevējiem, nevis neapmierinātības izteicējiem no kā valsts institūcijas iepriekš bija baidījušās.¹⁴⁴

Brizga uzsver, ka viens no galvenajiem priekšnosacījumiem efektīvai sabiedrības līdzdalībai un līdz ar to partnerības principa īstenošanai ir pieeja informācijai. Pēc autora veiktā iedalījuma, kad no vienas puses ir informācija, kas ir pieejama pēc pieprasījuma, to nodēvējot par pasīvo informāciju, no otras puses aktīvā informācija, kad tā izplatot tiek nodrošināta sabiedrībai.¹⁴⁵ ES SF apgaves, bet ne tik daudz plānošanas procesā tika nodrošināti abi informācijas pieejamības veidi, kad vēl vairāk informācijas pieejamības nodrošināšana tika panākta no aktīvas NVO dalības šo fondu apgaves procesa uzraudzībā.

Kā nozīmīgs sabiedrības ieguvums NVO līdzdalībā tiek vērtēta valsts iestāžu mobilizācija, zinot to, ka darbība tiek vērota no malas un sabiedrība ir ieinteresēta šī procesa norisē, kas nepieļāva situāciju, kad notiktu klaji mēģinājumi vērst struktūrfondu izmantošanu konkrētu interešu realizācijai.

Samāriešu apvienības bažas bija par to, ka ES struktūrfondu nauda tiek izlietota „nevajadzīgiem mērķiem” vai vismaz nesaprotot to lietderību un nepieciešamību. Andris Bērziņš atbild, ka vēlākais pesimisms ir izskaidrojams ar to, ka neviens īsti nav zinājis, ka

---

¹⁴³ Brizga J. *Latvijas attīstības plāna ilgspējīgas attīstības novērtējums*. <http://www.politika.lv>. (Sabiedriskās politikas portāla politika.lv mājas lapa; aplūkota 16.03.2007.).

¹⁴⁴ Intervija ar Andri Bērziņu, Rīgas Samāriešu apvienības valdes priekšsēdētāju, 19.03.1007.

¹⁴⁵ Brizga J. *Latvijas attīstības plāna ilgspējīgas attīstības novērtējums*. <http://www.politika.lv> (Sabiedriskās politikas portāla politika.lv mājas lapa; aplūkota 16.03.2007.).

nebūs iespēja ietekmēt naudas sadali, mērķu realizēšanu, un uz konkursu pieteicās, nezinot to, ka pildīs tikai tehnisku uzraudzību.

Kā arī tiek uzsvērti vajadzīgās un nevajadzīgās formalitātes struktūrfondu sadalē. Konkurence darba grupā nav novērota, tomēr ikdienā sociālā sfērā izjūtama konkurence lielākoties no pašvaldībām.¹⁴⁶ Bērziņš uzsver, ņemot vērā to, ka sociālā sfēra netiek virzīta kā prioritāte, pieteikšanās projektiem arī lielā mērā ir apgrūtināta. Tomēr Samāriešu apvienība, kā sen pastāvoša organizācija, realizē savu darbību, saņemot sponsoru finansējumu, kā arī iekasējot biedra naudas, tāpēc pesimisms ES struktūrfondu apgūvē nemazina šīs organizācijas darboties spējas.

Kopumā vērtējot pirmo ES struktūrfondu plānošanas un apguves periodu, Bērziņš uzsver NVO līdzdalības trūkumu un neiespējamo dalību struktūrfondu plānošanā, bet SF apguves periods un no NVO puses veiktās uzraudzības funkcijas vērtē kā pozitīvas un nepieciešamas.¹⁴⁷

K. Janova, vērtējot sabiedrības ieguvumu no NVO līdzdalības ES SF plānošanā un apgūvē, min, ka Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāvji runā par sev interesējošām lietām, bet Labklājības ministrijas pārstāvji runā par sev interesējošām lietām, taču cilvēka, kurš, piemēram, pārstāvētu atklātības jautājumus nav. No teiktā izriet, ka NVO pilda šo iztrūkstošo funkciju, kas ir nepieciešama visai sabiedrībai. K. Janova aprakstot NVO līdzdalību ES SF plānošanā un apgūvē norāda uz to, ka NVO veikušas tādas pienākumus, piemēram, projektu pieteikumu konkursu nolikumus izskatīšanu un vērtēšanu, analizējušas kādas ir prasības pret projektu pieteikumu iesniedzējiem, veikušas ierosinājumus, bet daudziem par to nav nekādas intereses pat presei. Tāpēc ar Finanšu ministriju cīnījāmies, lai sēdētu pie viena galda, bet, ja nebūtu neviena, kas norāda neviens nebūtu pievērsies.¹⁴⁸ K. Janova norāda uz to, ka NVO darbība ne vienmēr ir redzama un atspoguļota presē, bet veic nepieciešamo darbu sabiedrības interesēs. Skaidri redzama NVO iniciatīva un centieni veicināt sadarbību starp valsts iestādēm un nevalstisko sektoru, šajā gadījumā pievērsties tādu svarīgu jautājumu risināšanai, kā valsts attīstības nodrošināšana ar ES piešķirtā finansējuma palīdzību.

K. Janova, analizējot NVO līdzdalību, uzskata, ja indivīdam ir motivācija strādāt politiskajā lobijā, viena no platformām, no kurām var iesākt darbību tajā, ir NVO. „Paņem tēmu un ej, jo

---

¹⁴⁶ Intervija ar Andri Bērziņu, Rīgas Samāriešu apvienības valdes priekšsēdētāju, 19.03.1007.

¹⁴⁷ Turpat.

¹⁴⁸ Turpat.

Latvijā to ir viegli virzīt tēmu tikai jābūt skaidrs kā labā strādāt”.¹⁴⁹ Šeit iezīmējas sasaiste starp NVO darbību un lobiju, kas apskatīts darba teorētiskajā daļā, uzverot lobiju kā profesiju, darbojoties kādas noteiktas grupas interesēs. Latvijas situācijā ES SF plānošanā un apguvē galvenokārt interese un līdzdalība novērojama darbojoties sabiedrības interešu aizstāvības jomā, nevis kādas noteiktas grupas intereses. Lai arī NVO Latvijā šajā procesā nodrošināja līdzdalību iestājoties par atklāta un caurredzama procesa nodrošināšanu pēc K. Janovas teiktā ir noprotams, ka interešu grupu līdzdalība būtu daudz lietderīgāka un veiksmīgāka, ja tās darbotos kādas sev skaidri definētas sabiedrības grupas interesēs. Šis sasaucas ar teorijas daļā aprakstīto M. Olsona uzskatu, ka racionāli domājošs cilvēks neatvēlēs laiku vai līdzekļus, aizstāvot tādas intereses kā gaisa vai ūdens nepiesārņošana, kad, interešu grupai panākot savu interešu ievērošanu, pārējiem iegūtais labums būs pieejams bez savu līdzekļu ieguldīšanas. Tāpēc vitāli nepieciešamas intereses tiek vāji pārstāvētas starp esošajām interešu grupām.¹⁵⁰ Tomēr Latvijas situācijā, kas tika uzsvērts jau iepriekš Z. Miezaines paustajā viedoklī, vērojama tendence tieši sociālo jautājumu risināšanā iesaistītām interešu grupām aktīvāk līdzdarboties valsts pārvaldes darbā.

Negatīvi vērtējams fakts, ka rakstot par labās prakses piemēriem ES struktūrfondu apguvē, intervijās ar projektu realizētājiem jaušams negatīvs noskaņojums par to, ka projektu pieteikumu un realizēšanas laikā bijusi liela birokrātiskā slodze, papīru kalni, kad cilvēks jāpieņem darbā, lai tiktu galā ar visu, savukārt vairāki izteikuši viedokli, ka otrreiz projektu pieteikumu izstrādē un realizēšana nepiedalīsies, ņemot vērā sarežģīto administratīvo procedūru.

K. Janova kritiski vērtē situāciju, kādā līdzekļi tiek piešķirti, uzsverot to, ka plānošanas dokumentos var ļoti skaisti visu ierakstīt, bet nav prioritāte dot labākajiem, galvenais - paņemt SF naudu un iedot latviešiem. K. Janova uzskata, ka, ņemot vērā Latvijas NVO darbības modeli, kas ir kā „pabērni”, kas cenšas risināt sociālos jautājumus, no SF puses nebija atbilstošs piedāvājums NVO darbības lokam.¹⁵¹ NVO nebija daudz naudas pieejamas, galvenokārt sociāliem jautājumiem, sociālo darbinieku apmācība Samariešu apvienībai, tāpēc šajā gadījumā jāuzver NVO ieguldījums sabiedrības labā, ne tikai cenšoties piesaistīt līdzekļus sociālo un vides jautājumu risināšanai, bet pildot nozīmīgo „uzrauga” lomu, lai ES SF apguves process būtu saprotams un caurredzams, nepieļaujot naudas līdzekļu koncentrēšanos kādas šauras interešu grupas rokās.

---

¹⁴⁹ Turpat.

¹⁵⁰ Olson M. *The Logic of Collective action*. London : Harvard University Press, 1971.-7.lpp.

¹⁵¹ Intervija ar Karīnu Janovu, NVO pārstāvi, 17.03.2007.

NVO pārstāvji lielākoties uzskata, ka pašvaldībām bija vieglāk apgūt SF, jo varēja iegūt valsts kases dotācijas līdzfinansējumam. Tomēr kā problēmu pašvaldībām apgūt finansējumu tika uzsvērtā situācija, ka, gada budžetu sastādot, jau ir jāparedz līdzfinansējumus, ņemot vērā šo situāciju, nav iespēja pēkšņi iegūt līdzekļus līdzfinansējumam, tāpēc līdzekļi ir jārezervē jau iepriekš.¹⁵² Latvijas Pašvaldību savienības pārstāve uzsver, ka pašvaldībām liela problēma ir līdzfinansējuma un priekšfinansējuma nodrošināšana, noteikti šī pati problēma ir arī NVO un uzņēmējiem.¹⁵³

Janova, uzsverot trūkumus dažādu interešu grupu darbībai, secina, ka kopumā SF politika ekonomiskas attīstības veicināšanai, bet Latvijas NVO darbojas ar „pabērniem”, ļoti maz kas darbojas izglītības veicināšanas jomā, bet ar pieaugušo izglītības apvienība strādā, lai nodrošinātu pieaugušo izglītību, bet ļoti grūti iegūt naudu. Ļoti liels pētījums tikai stratēģijas izpētei, nevis reālam darbam.¹⁵⁴ SF programmas nebija mērķētas sociālajam atbalstam, lēnās, nekvalitatīvās darbības rezultātā un zemās kapacitātes rezultātā, līdzekļi un laiks pietiek tikai stratēģijas izstrādei, bet ar nākošo plānošanas periodu var sākt nodarboties ar apmācībām. Problemātiski projektu ieviešana, jo NVO bija iespēja saņemt finansējumu tikai tad, kad bija iesniegtas atskaites, tāpēc tika aktualizēts jautājums par avansa maksājumu, kas atviegloto projektu realizēšanu un iespējams arī projektu pieteicēju aktivitāti.¹⁵⁵

Analizējot NVO darba grupas sapulču protokolus, jāsecina, ka NVO pozitīvais noskaņojums par viņu darbu un ieguldījumu ES SF apgūvē un uzraudzībā mazinās ar katru nākošo sapulci. Arī NVO pārstāvji atceras, ka NVO līdzdalības sākums bija ļoti labs, bet aprūkās motivācijas, ka vārdā to darīt, lielāka problēma, izaicinājums, kaut kādā mirkli aprūkostas sapratne, kā labā tas tiek darīts. Ja tas ir kādas noteiktas sabiedrības grupas vārdā, tad tas būtu daudz efektīvāk, otrs jautājums- par spējām un zināšanām veikt lobija darbu.¹⁵⁶ Jāsecina, ka gadījumā, ja NVO būtu pārliecība, ka viņu darbība vērsta kādas noteiktas grupas interesēs, tā būtu efektīvāka, tomēr, vai šāda situācija nesekmētu šauru interešu lobēšanu kādas grupas vārdā, nevis pārstāvētas visas sabiedrības intereses.

---

¹⁵² Intervija ar Karīnu Janovu, NVO pārstāvi, 16.03.2007.

¹⁵³ Intervija ar Mudīti Priedi, Latvijas Pašvaldību savienības padomnieces ES jautājumos, 19.03.2007.

¹⁵⁴ Intervija ar Karīnu Janovu, NVO pārstāvi, 16.03.2007.

¹⁵⁵ Turpat.

¹⁵⁶ Turpat.

Tiek uzsvērts, ka pozitīvākais, ka tā ir bijusi viena tēma, kur ļoti aktīvi iesaistījušās NVO, jo pēc Janovas, kura daļa naudu, tur visi iesaistās, bet kā nozīmīgāko panākumu uzsver atklātāka un caurredzamāka procesa nodrošināšanu.¹⁵⁷

Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas kā galvenie partneri nosaukti Latvijas Pašvaldību savienība, Latvijas lielo pilsētu asociācija, Latvijas Novadu apvienība, bet kā ļoti labi sadarbības partneri ir uzsvērti sieviešu resursu centrs „Marta” , „Delna” un „Providus” laba sadarbība Nacionālā attīstības plāna (NAP), sabiedriskais forums politika.lv, kad bija svarīgi, lai cilvēki sadzird, kas ir NAP, un sniedz savus komentārus.¹⁵⁸ Ministrijas pārstāve apzinās, nevalstiskajām organizācijām tas prasa ļoti lielus administratīvos resursus, tāpēc jebkādu NVO cenšanos iesaistīties ļoti augstu novērtē.¹⁵⁹ Var secināt, ka ne tikai Ministru kabineta oficiāli paustā nostāja par sabiedrības līdzdalības nepieciešamību tiek gaidīta un ir vērtēta pozitīvi, kas ir viens no demokrātiskas pārvaldes valstu raksturojumiem. Arī ministriju pārstāvju darbinieki, kas ir saistīti ar dažādu lēmumu pieņemšanu, šajā gadījuma reģionu attīstība, kas ir viens no mērķiem ES SF, pozitīvi vērtē nevalstisko organizāciju līdzdalības centienus konsultēt un sniegt ierosinājumus dažādu dokumentu izstrādē, kas virzītu valsti uz vienlīdzīgu reģionālo attīstību.

Pozitīvi tiek vērtēts fakts, ka NVO darba grupas (DG) sapulču protokoli par jautājumiem, kas tika apspriesti, cenšoties īstenot veiksmīgu ES SF apguvi un uzraudzību, ir visiem interesentiem pieejami ES struktūrfondu mājas lapā, tādā veidā nodrošinot apspriesto jautājumu un pieņemto lēmumu publicitāti un atklātību, lai ne tikai DG iesaistītās NVO būtu ziņošas par notiekošo un jebkurš interesents spētu sekot līdzi aktuālajiem jautājumiem. Pavisam cits jau ir tas, cik citi sabiedrības pārstāvji bija ieinteresēti uzraudzības komitejas darbā un vai NVO panākumi bija redzami arī citiem, ne tikai šajā procesā aktīvi iesaistītajām NVO.

Tā kā LPS sniedz atzinumus uz Valsts sekretāru sanāksmē pieprasītiem normatīvo aktu projektiem, tad mūsu ieteikumi vienmēr atspoguļojas starpinstītūciju saskaņošanas sanāksmes protokola un tālāk mums ir iespēja tos aizstāvēt Ministru kabineta komitejās un sēdēs. Bez

---

¹⁵⁷ Intervija ar Karīnu Janovu, NVO pārstāvi, 16.03.2007.

¹⁵⁸ Intervija ar Ilonu Raugzi, Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas, Attīstības plānošanas departamenta direktori, 27.03.2007.

¹⁵⁹ Turpat.

tam LPS priekšsēdis ir arī Uzraudzības komitejas loceklis.¹⁶⁰ M. Priede, vērtējot NVO darbību, uzskata, ka NVO aktivitāte ir bijusi nozīmīga un profesionāla.¹⁶¹

Vērtējot NVO un citu interešu grupu līdzdalību ES SF apgūvē M. Priede uzsver, ka konkurence ir milzīga starp visu veidu SF saņēmējiem, tai skaitā, arī . pašvaldībām, taču, kopīgi izstrādājot politikas dokumentus, veselīga konkurence ir nepieciešama.¹⁶² Šajā gadījumā konkurence starp finansējuma saņēmējiem tiek vērtēta pozitīvi, kas, iespējams, varētu nodrošināt valsts veiksmīgāku attīstību kopumā.

Vērtējot sadarbības nepieciešamību starp valstī esošajām dažādajām organizācijām, I. Raugze secina, ka tā ir pārāk teorētiska, jo katram, kurš dzīvo kādas valsts teritorijā, lielākoties ir interese, kāds viņam būs labums, neredzot kopējo situāciju. Lai sadarbība būtu veiksmīgāka arī pašvaldībām, ir jāspēj paskatīties pāri savām robežām, bet ministrijām jācenšas piezēties dažādām pašvaldībām.¹⁶³

Vērtējot interešu grupu darbību SF plānošanā un apgūvē, secina, ka piedalīšanās vadības un uzraudzības komitejas sēdēs bija ļoti vērtīga, lai izprastu notiekošo un iespēju robežās ietekmētu procesus. Tomēr jāatzīst, ka vēl ir lielas rezerves šo zināšanu līmeni kāpināt.¹⁶⁴

---

¹⁶⁰ Intervija ar Mudīti Priedi, Latvijas Pašvaldību savienības padomnieci ES jautājumos, 19.03.2007.

¹⁶¹ Turpat.

¹⁶² Turpat.

¹⁶³ Turpat.

¹⁶⁴ Paeglīte I. *Struktūrfondu apgūšanas mācības*. www.politika.lv (Sabiedriskās politikas portāla politika.lv mājas lapa; aplūkota 28.03.2007.).

Nobeigums

Hipotēze- interešu grupu līdzdalību ES struktūrfondu plānošanā un apgūvē kavē administratīvās procedūras - darba izstrādes laikā tiek apstiprināta.

Darbā veikts gan teorētiskās bāzes apraksts un analīze, gan empīrisko datu izpēte un analīze par interešu grupu līdzdalību Eiropas Savienības struktūrfondu plānošanā un apgūvē Latvijā. Darbu veicot nākas secināt, ka no abām pusēm - gan nevalstiskā sektora, gan valsts pārvaldē strādājošo puses ir izpratne par sadarbības nepieciešamību, tomēr novērojama liela savstarpēja neuzticība, kā rezultātā sadarbība tiek apgrūtināta. Iespējams, ka neuzticība nav bez pamata, jo sabiedrībā pastāv uzskats, ka ES SF nauda tiek piešķirta tikai izredzētajiem vai ņemot vērā pazīšanos ar „pareizajiem” cilvēkiem. Savukārt, valsts iestādes ar skepsi vērtē dažādu interešu grupu darbību, jo uzskata, ka tie, kuri projektu pieteikumus iesniedz, noteikti iegūtos līdzekļus iztērētu citām vajadzībām, nevis norādītajiem mērķiem. Šajā situācijā neuzticība ir nopietns šķērslis sadarbībai, kurai vajadzētu nodrošināt visas valsts attīstību.

Nenoliedzami, NVO līdzdalība Eiropas Savienības struktūrfondu plānošanā un apgūvē bija nozīmīga pieredze gan valsts institūcijām, gan nevalstisko organizāciju pārstāvjiem. Par šādas sadarbības nepieciešamību visi ir pārliecināti, bet, ņemot vērā, ka šāda līmeņa sabiedrības līdzdalība bija viena no pirmajām, nav pārsteidzoši, ka šī procesa administrācija bieži tika pārspīlēta, kas savukārt NVO un valsts iestāžu darbu padarīja saspringtu.

Lai arī kavētā interešu grupu līdzdalība parāda negatīvu iezīmi kopējā valsts iestāžu un nevalstiskā sektora sadarbībā, jāsecina, ka pastāvēja vairāki faktori, kas veicināja administratīvās procedūras sarežģītības pieaugšanu. Vispirms, jāņem vērā valsts iestāžu nelielā iepriekšējā pieredze sadarbībā ar sabiedrību un dažādām interešu grupām, kā rezultātā tika noteikti dažādi administratīvie ierobežojumi, ko veicināja valsts iestāžu neuzticība nevalstiskajam sektoram. Piemēram, sākotnēji neskaidrie un pārlietu augstie ES SF finansējumam paredzētie projektu pieteikumu kritēriji naudas apgūvē un ievērojams daudzums pamatnostādnes, kurām NVO centās izteikt savus ierosinājumus un viedokli. Kopumā nevalstiskajam sektoram tas bija laikietilpīgs process, kā rezultātā tikai nedaudzām nevalstiskajām organizācijām bija iespēja aktīvi līdzdarboties.

Lai arī kopumā vērtējot NVO līdzdalības aktivitāti, tā varēja būt lielāka. Kā kavējošie faktori jāmin administratīvās procedūras, kuru sarežģītība veidoja turpmāko situācijas attīstību. Projektu pieteikumu izstrādei nepieciešami dažāda veida resursi, piemēram, cilvēkresursi, kas šajā situācijā daudzām nevalstiskajām organizācijām bija galvenais kavējošais faktors veiksmīgai līdzdalībai, jo trūkst zinošu cilvēku projektu pieteikumu izstrādē un projektu realizēšanā, kā arī trūkst cilvēku, kuri spētu iedziļināties lielajā dokumentu daudzumā un, izvērtējot situāciju, izteiktu ierosinājumus. Vairākums NVO nespēja īstenot līdzdalību ES SF pirmā perioda plānošanā un apgūvē, kā arī struktūrfondu uzraudzības posmā, tieši uzsverot cilvēkresursu trūkumu. NVO, cenšoties nodrošināt savu eksistenci, nespēja piedalīties kā sabiedrības interešu pārstāvji. Tāpēc, lai administratīvās procedūras nekavētu interešu grupu līdzdalību, būtu nepieciešams savlaicīgi apmācīt personālu, lai savas iemaņas varētu izmantot SF apgūvē, kuru galvenais mērķis ir valsts attīstības veicināšana.

Tomēr nevalstisko organizāciju vidū pastāv pretrunīgi uzskati par NVO līdzdalības iespēju ES SF apgūvē. Organizāciju pārstāvji ar lielāku pieredzi projektu pieteikumu izstrādē uzskata, ka NVO ir lielas iespējas piedalīties līdzekļu apgūvē, tomēr citi kā ievērojamu kavēkli līdzekļu apgūvei NVO projektiem min līdzfinansējuma trūkumu un iespēju naudu saņemt tikai pēc projekta atskaišu iesniegšanas.

Iespējams, ka ES SF plānošana un apguve sniedza stimulu nevalstiskajam sektoram iesaistīties šī procesa pārraudzīšanā un organizēšanā, jo, kā jau iepriekš minēts, ES „nauda” ieguva ievērojamu interesi Latvijas sabiedrībā. Lai arī interese bija liela, daudziem administratīvās procedūras likās pārāk sarežģītas. Tā rezultātā gan indivīdu, gan dažādu NVO līdzdalības ES SF plānošanā un apgūvē bija apgrūtināta.

Jāsecina, ka Latvijas NVO iespēja apgūt ES finansējumu nav bijusi liela, jo ievērojami lielāka finansējuma daļa paredzēta Latvijas ekonomiskās situācijas uzlabošanai, atstājot novārtā sociālos un vides jautājumus, kas savukārt ir aktuāls lielākajai daļai aktīvajām NVO Latvijā. Struktūrfondu pirmā perioda finansējums ierobežotā daudzumā pieejams NVO Latvijā, jo lielākā aktivitāte NVO starpā novērojama, sabiedriskā labuma biedrībām, kas pievēršas sociālā rakstura un vides jautājumiem.

Darba izstrādes gaitā nācās apjaust ES SF apgūvē neizmantotus resursus, piemēram, krievvalodīgo potenciāls Latvijas attīstības veicināšanai. Lai arī neapšaubāma ir nepieciešamība pēc valsts valodas zināšanām, pilnīga valodas nezināšana ir noteicošais

faktors, situācijai, kad krievu valodā runājošie, kuri darbojas dažādās organizācijās negūst atbalstu projektu pieteikumu konkursos ņemot vērā neveiklo un nesaprotamo latviešu valodu, jo projektu pieteikumi tiek pieņemti tikai latviešu valodā. Tomēr, ņemot vērā to, ka šī darba mērķis nav analizēt krievvalodīgo situācijai Latvijā, netika turpināta tālāka šī fakta izpēte.

Pozitīvi vērtējama nevalstiskā sektora spēja parādīt iniciatīvu un vēlmi līdzdarboties ES SF apgūvē un uzraudzībā, veidojot NVO darba grupu dalībai ES struktūrfondu vadības komitejās. Ņemot vērā vairāku nevalstisko organizāciju pārstāvju viedokli, ka pirmā perioda ES SF apguve nebija tendēta uz sfērām, kuras lielākoties pārstāv aktīvākās nevalstiskās organizācijas, piemēram, sociālie un vides jautājumi, finansējuma apgūvē šo grupu darbība ir salīdzinoši mazāka nekā cenšoties veikt uzrauga funkcijas, iestājoties par informācijas atklātību, caurredzamību un visiem izprotamu fondu apguves procesu. Tāpēc nozīmīgi bija NVO centieni veikt „sargsuņa” jeb uzrauga funkcijas, lai ES struktūrfondu apguve būtu pēc iespējas caurredzama, lai Latvijas attīstībai paredzētie līdzekļi nekoncentrētos kādas šauras interešu grupas rokās. Daudzi projekti ir īstenoti, un NVO ieguldījums un veiktais darbs ir atzinīgi novērtējams, tomēr līdzdalību traucējošie faktori ir jāņem vērā, organizējot nākošā perioda ES struktūrfondu apguvi.

Ieteikums turpmākajam darbam, veikt salīdzinošo pētījumu par ES SF apguves pirmo posmu 2004-2006 un otro posmu 2007-2013, lai noskaidrotu interešu grupas līdzdalības izmaiņas un norisi. Apskatīt un analizēt, vai pirmā perioda raksturīgākās problēmas tiek ņemtas vērā otrā SF perioda plānošanas un apguves procesā, kā norisinās interešu grupu līdzdalība, vai tā pieaug vai gluži pretēji samazinās, vai sociālo un ekoloģisko problēmu risināšanas nevalstiskās organizācijas vēl joprojām turpina savu darbību, vai vērojama citu interešu grupu līdzdalība finanšu resursu apgūvē. Ieteicams veikt pētījumu arī par to, kas mainīts, ņemot vērā sarežģīto administratīvo situāciju, lai pamudinātu lielāku sabiedrības daļu iesaistīties valstij tik svarīgu finanšu resursu plānošanā un apgūvē.

ES SF plānošanas un apguves pirmā perioda process ir bijis liels izaicinājums un pārbaudījums gan valsts, gan nevalstiskajam sektoram, cenšoties īstenot savstarpēju sadarbību, lai no piešķirtā ES finansējuma iegūtu pēc iespējas lielāku sabiedrības daļu.

Interesants fakts, ka tikai dažām nevalstiskajām organizācijām bija interese un spējas līdzdarboties dokumentu izstrādē, kā projektu pieteikumu kritēriju izstrādē, tā iestājoties par caurredzamu ES SF plānošanas un apguves procesu. Salīdzinoši maza interese vērojama no cita veida interešu grupu puses, uzņēmēju, ražotāju asociācijas, kvalitatīva apguves procesa

nodrošināšanai, savukārt lielākoties šo interešu grupu pārstāvju aktivitāte vēroja tieši struktūrfondu apgūvē.

Izmantoto avotu un literatūras saraksts

1. Almond G. V. Research Note: a Comparative Study of Interest groups and the political process. *The American Political Science Review*. 1958.vol.52, no.1.pp 270-282.
2. Berry J.M. *Lobbying for the People*. Princeton, NJ : Princeton University Press.-1977.-331lpp.
3. Brizga J. *ES struktūrfondi- palīgs vai drauds Latvijas ilgstspējīgai attīstībai*. www.politika.lv (Sabiedriskās politikas portāla politika.lv mājas lapa; aplūkota 16.03.2007)
4. Brizga J. *Latvijas attīstības plāna ilgstspējīgas attīstības novērtējums*. www.politika.lv (Sabiedriskās politikas portāla politika.lv mājas lapa; aplūkota 16.03.2007)
5. Bomberg E., Stubb A. *The European Union: How does it work?.*- Oxford: Oxford University Press, 2003.-253lpp.
6. Brizga J. *Struktūrfondu „sargsuņi” NVO*. www.politika.lv (Sabiedriskās politikas portāla politika.lv mājas lapa; aplūkota 16.03.2007.).
7. Cochran C.E. Political science and „The public interest” *The Journal of Politics*. 1974.vol.36, no. 2.pp 327-355.
8. Dahl R., *Polyarchy. Participation and Opposition*. London; New Haven: London: Yale University Press. 1971.-257p.
9. Froman L.A. Some effects of interest group strength in state politics. *The American Political Science Review*. 1966.vol. 60, no.4. pp.952-962.
10. Grambergers M. *Iedzīvotāji kā partneri*. Rīga: Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija. 2003.-116lpp
11. Greenwood J. *Interest representation in the European Union*. New York: PalgraveMacmillan, 2003.-310
12. Greenwood J, Jürgen Grote J. Ronit. K. *Organized interests and the European community*. London : SAGE Publications, 1994.-282lpp.
13. Grīnings P. *Sabiedrības iesaistīšana. Konsultāciju metodes*. www.mk.gov.lv (Latvijas Republikas Ministru kabineta mājas lapa; aplūkota 28.04.2007.).
14. Indriksone A. *Nevalstiskās organizācijas-pašvaldību partneri attīstības plānošanā*. Rīga: Nordik.2003.- 87lpp

15. Janova K. ES fondu sadales procesa analīze no pretkorupcijas perspektīvas un informācijas atklātības veicināšana ES fondu apgūvē Latvijā. www.delna.lv (Sabiedrība par atklātību Delna mājas lapa; aplūkota 16.03.2007.).
16. Paeglīte I. *Struktūrfondu apgūšanas mācības*. www.politika.lv (Sabiedriskās politikas portāla mājas lapa; aplūkota 28.03.2007.).
17. Janova K. „Struktūrfondi valsts institūciju labirintos”, *Diena* 03.02.2005.
18. ed. Soos. G., Toka G., Wright G. *The State Of Local Democracy In Central Europe*. Budapest: Local Government and Public Service Reform Initiative. 2002.-460p.
19. Klarka S., Klarka D., Rokasgrāmata BAPF Forumā *Līdzdalība plānošanā* organizatoriem. Antioka Jaunaglijas institūtā .-2001-95lpp
20. Jansone D., Vilka I. *Cik Demokrātiska ja ir Latvija Demokrātijas Audits*. Pārvaldes struktūru atsaucīgums. LU Akadēmiskais apgāds.2005.-303lpp
21. Kalniņš V., *Parlamentārā lobēšana starp pilsoņa tiesībām un korupciju*. www.politika.lv (Sabiedriskās politikas portāla politika.lv mājas lapa; aplūkota 18.01.2007.).
22. Krieviņš M., *Lobisms: interešu aizstāvība, nevis korupcija*. www.politika.lv (Sabiedriskās politikas portāla politika.lv mājas lapa; aplūkota 18.01.2007.).
23. ed. Mazey S., Richardson I. *Lobbying in the European Community*. Oxford.1993.-263lpp.
24. Miezaine Z., Sīmane M. *Cik Demokrātiska ir Latvija- Demokrātijas Audits*. Politiskā līdzdalība. LU Akadēmiskais apgāds.2005.-303lpp.
25. Olson M. *The Logic of Collective action*. London :Harvard University Press, 1971. 186lpp.
26. Osborne D., Gaebler T. *Reinventing Government: How the Entrepreneurial Spirit is Transforming the Public Sector*. New York : Plume,1992.- 392p.
27. Peters, B., G. *The future of Governing: four emerging models*. Kansas : University Press of Kansas, 1996.- 179p.
28. Pētrsons B., *Soli pa solim- kā ietekmēt politikas veidošanu?*. www.politika.lv (Sabiedriskās politikas portāla politika.lv mājas lapa; aplūkota 18.01.2007.).
29. Polits K., Bukerts G. *Sabiedrības vadības reforma: salīdzinošā analīze*. Talsi: Talsu Tipogrāfija. 2002.-350lpp
30. Putnam R., D. *Making Democracy Work. Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton:Princeton University Press.1993.-258p.

31. Robert. T., Gannett Jr. *Tocqueville and Local Government: Distinguishing Democracy's Second Track*. EBSCO (aplūkota 05.04.2006)
32. Smith M., J. Pluralism, Reformed Pluralism and Neopluralism: The Role of Pressure Groups in Policy- Making. *Political Studies*.vol.38. no.2. pp302-322.
33. Tocqueville A. *Democracy in America*.London: David Campell Publishers Ltd. 1994.-394p.
34. Viņķelis P. No intereses uz izpratni un ietekmi. www.politika.lv (Sabiedriskās politikas portāla mājas lapa; aplūkota 16.03.2007)
35. Wilson G.K *Interest Groups*. London Blackwell Publishers. 1990.-198lpp.
36. Wilson G.K. *Business and Politics: a comparative introduction*. London: Macmillan, 1985.-155lpp.
37. Ūbelis A., „Sabiedrības investīciju atklātība”, *Diena*, 28.10.2004.
38. Zarecor W.D. The public interest and political theory. *Ethics*. 1959. vol.69.no.4.pp 277-280.
39. Ministru kabineta noteikumu Nr.500. Noteikumi par Eiropas Savienības struktūrfondu vadības, uzraudzības, kontroles un novērtēšanas institucionālo sistēmu. 2003.gada 24.septembris.
40. *Horizontālo prioritāšu ieviešanas izvērtējums*. Rīga: Ernst&Young.-2006.-112lpp. www.esfondi.lv (Eiropas Savienības Struktūrfondu mājas lapa; aplūkota 28.04.2007.).
41. *Eiropas Savienības struktūrfondu uzraudzības rādītāju sistēmas izvērtējums*. Rīga: Dea Baltika.-2006.-137lpp. www.esfondi.lv (Eiropas Savienības Struktūrfondu mājas lapa; aplūkota 28.04.2007.).
42. *Eiropas Savienības struktūrfondu finansēto projektu atlases kritēriju izvērtējums*. Rīga: PriceWaterhouseCoopers.-2006.-166lpp.www.esfondi.lv (Eiropas Savienības Struktūrfondu mājas lapa; aplūkota 28.04.2007.).

Interneta avoti

1. www.delna.lv (Sabiedrība par atklātību mājas lapa)
2. www.esfondi.lv (Eiropas Savienības struktūrfondu mājas lapa)
3. www.fm.gov.lv (Latvijas Republikas Finanšu ministrijas mājas lapa)
4. www.integracija.gov.lv (Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāta mājas lapa)
5. www.lps.lv (Latvijas Pašvaldību savienības mājas lapa)
6. www.mk.gov.lv (Latvijas Republikas Ministru kabineta mājas lapa)

7. www.nvo.lv.org (Nevalstisko organizāciju mājas lapa)
8. www.politika.lv (Sabiedriskās politikas portāla mājas lapa)
9. www.providus.lv (Sabiedriskās politikas centra mājas lapa)
10. www.rsa.lv (Rīgas Samāriešu apvienības mājas lapa)
11. www.zalie.lv (Zaļo kustības mājas lapa)

Intervijas

1. Intervija ar Aldu Matuli- Ozolu, Zaļo kustības valdes priekšsēdētāju, 09.03.2007.
2. Intervija ar Andri Bērziņu, Rīgas Samāriešu apvienības valdes priekšsēdētāju, 19.03.1007.
3. Intervija ar Ilonu Raugzi, Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas, Attīstības plānošanas departamenta direktori, 27.03.2007
4. Intervija ar Karīnu Janovu, NVO pārstāvi, 16.03.2007.
5. Intervija ar Lailu Balgu, Sieviešu tiesību institūta valdes priekšsēdētāju 16.03.2007
6. Intervija ar Mudīti Priedi, Latvijas Pašvaldību savienības padomnieci ES jautājumos, 19.03.2007.

Pielikumi

Nr. 1.

NVO darba grupa dalībai ES struktūrfondu vadības komitejās

1. Laila Balga, Sieviešu tiesību institūts;
2. Andris Bērziņš, Rīgas Samariešu apvienība;
3. Lolita Čigāne, Sabiedriskās politikas centrs „Providus”;
4. Jānis Gaigals, Pieaugušo un profesionālās izglītības asociācija;
5. Modris Janons, Latvijas Zemnieku federācija;
6. Inese Ķīkule, Latvijas Dzimumu līdztiesības apvienība;
7. Andris Lasmanis, Mazo un vidējo uzņēmumu un amatniecības padome;
8. Inga Pīrāga, Latvijas Informācijas tehnoloģiju un telekomunikāciju asociācija;
9. Roberts Putnis, Sabiedrība par atklātību „Delna”;
10. Valdemārs Ščerbaks, Latvijas vides pārvaldības asociācija;
11. Aldis Vidzužs Latvijas Atkritumu saimniecības asociācija;
12. Alda Ozola- Matule, Latvijas Zaļā kustība.¹⁶⁵

---

¹⁶⁵ www.esfondi.lv (Eiropas Savienības Struktūrfondu mājas lapa; aplūkota 15.03.2007.).

Pielikums Nr. 2.

Pirmā līmeņa un otrā līmeņa starpniekinstitūcijas

1. Pirmā līmeņa starpniekinstitūcijas

1. Ekonomikas ministrija;
1. Īpašu uzdevumu ministra elektroniskās pārvaldes lietās sekretariāts;
2. Izglītības un zinātnes ministrija;
3. Labklājības ministrija;
4. Satiksmes ministrija;
5. Veselības ministrija;
6. Vides ministrija;
7. Zemkopības ministrija;

2. Otrā līmeņa starpniekinstitūcijas

1. Centrālā finanšu un līgumu aģentūra
2. Lauku atbalsta dienests
3. Nodarbinātības valsts aģentūra
4. Profesionālās izglītības attīstības aģentūra¹⁶⁶

---

¹⁶⁶ www.esfondi.lv (Eiropas Savienības Struktūrfondu mājas lapa; aplūkota 15.03.2007.).

Anotācija

Latvijas uzņemšana Eiropas Savienībā veicināja jaunu diskusiju rašanos Latvijas sabiedrībā. Vislielākā interese tika novērota, kad sākās diskusijas par ES struktūrfondu līdzekļu apguvi, jo šo līdzekļu mērķis bija nodrošināt Latvijas ekonomisko un sociālo attīstību. Lai arī interešu grupas Latvijā pastāv un rodas arvien jaunas, ES SF plānošanas un apguves procesā bija vērojama salīdzinoši zema nevalstisko organizāciju aktivitāte, ja aktivitāte tika novērota, tad tikai neliels skaits NVO to īstenoja.

Ņemot vērā iepriekš minēto problēmu, darba mērķis ir noskaidrot Latvijas interešu grupu-nevalstisko organizāciju (NVO)- līdzdalības iespējas Eiropas Savienības struktūrfondu (SF) plānošanā un apgūvē, pētīt, kā izpaužas nevalstiskā sektora centieni nodrošināt līdzdalību un sabiedrības interešu ievērošanu, kas šo līdzdalību kavē.

Darbā, Interešu grupu līdzdalības Eiropas Savienības struktūrfondu plānošanā un apgūvē Latvijā 2004-2006, izvirzīta hipotēze- interešu grupu līdzdalību ES struktūrfondu plānošanā un apgūvē kavē administratīvās procedūras. Darba gaitā izvirzītā hipotēze tiek apstiprināta, ņemot vērā sākotnēji neskaidros projektu vērtēšanas kritērijus, sarežģītās administratīvās procedūras, kas veicināja pesimismu projektu pieteikumu rakstītājiem, kā arī organizācijām, kas iestājās par visas sabiedrības interesēm cenšoties nodrošināt caurredzamu un atklātu ES SF apguves procesu.

Darbs strukturēts piecās nodaļās no kurām pirmās divas veido teorētisko bāzi, bet pārējās empīrisko. Teorētiskajā daļā sniedz ieskatu līdzdalības teorijā, kā arī interešu grupu darbībā, dalībnieku motivācijai tajās, pētīta dalībnieku skaita nozīme, kā arī veikts nodalījums starp privāto un publisko sektoru interesēm un to pārstāvētajām interešu grupām. Ņemot vērā teorētisko materiālu, darba turpinājumā tiek apskatīta un analizēta Latvijas interešu grupu līdzdalība Eiropas Savienības struktūrfondu plānošanā un apgūvē, lielu uzmanību pievēršot nevalstisko organizāciju darbībai veicot uzrauga funkcijas, iestājoties par visiem pieejamas informācijas un caurredzama procesa nodrošināšanu.

Annotation

Joining European Union had serious consequences to further development of Latvia. Discussions about EU had one of the most important themes for the society of Latvia, but the highest interest arose when Latvia had possibility to receive financial assistance from EU for the economic and social development of Latvia.

Title: Interest groups participation in EU Structural fund planning and obtaining in Latvia 2004-2006.

The intention for the paper is to investigate the given possibility to interest groups or non-governmental organization in the process of planning the areas of most needed financial assistance and participation in obtaining the finances for NGO themselves and monitoring the overall process in Latvia.

Thesis: Participation is negatively affected by administrative procedures is proved. Taking into consideration high amount of human resource needed to satisfy all necessary requirements for project applications to be submitted and approved. Even, both side government and non-governmental organizations understand the importance of cooperation for the development of Latvia. However, as the base for not successful cooperation distrust should be mentioned.

The work is structured in five chapters with theoretical basis of the theory of participation and interest group theory, presenting analysis of member motivation and importance of the group size. Also, the division of public and private interest is discussed in the first part of the paper. In the empirical part, the participation and interest group activity is presented using available information and interviews with the leaders of non-governmental organizations in Latvia.